

bosch slappers

Twickel | Levend Landgoed
ontwikkelingsvisie Twickel en omgeving

COLOFON

Opgesteld door:
Bosch Slabbers Landschapsarchitecten;
Abe Veenstra, Tijs van Loon,
Willem Jan van Ras

Opdrachtgever:
Provincie Overijssel

Projectgroep:
Gemeente Borne, Gemeente Hengelo, Gemeente Hof van Twente, Provincie
Overijssel, Regio Twente, Stichting Twickel, Waterschap Regge en Dinkel

Datum:
19 maart 2009

De ontwikkelingsvisie Twickel en omgeving is mede mogelijk gemaakt dankzij
de subsidie van het Stimuleringsfonds voor Architectuur op grond van de
Regeling Projectsubsidies Belvedere.

Twickel | Levend Landgoed

Ontwikkelingsvisie Twickel en omgeving

bosch slabbers

VOORAF

Twickel is een bijzonder, cultuurhistorisch waardevol, rijk en gevarieerd landgoed in de directe nabijheid van de Twentse kernen Hengelo, Borne en Delden. Het is een landgoed met unieke kwaliteiten dat een belangrijke rol vervult voor de burgers in de genoemde kernen en de verre omtrek. Maar Twickel is vooral ook een levend landgoed waarop gewoon en gewerkt wordt en dat zich geplaatst weet in een dynamische omgeving. Ontwikkelingen zoals veranderingen in de landbouw, wateropgaven, natuurontwikkeling en ontwikkelingen op het gebied van wonen, werken, infrastructuur en recreatie zullen in de nabije toekomst op Twickel leiden tot ruimtelijke veranderingen. Deze ontwikkelingen kunnen benut worden om de identiteit van Twickel te waarborgen en te versterken en de functie en betekenis van Twickel voor haar omgeving te vergroten.

Daarom hebben de Provincie Overijssel, Stichting Twickel, Gemeente Hof van Twente, Gemeente Hengelo, Gemeente Borne, Waterschap Regge en Dinkel en de Regio Twente gezamenlijk de voorliggende visie opgesteld voor de ontwikkeling van het landgoed in relatie tot de directe (stedelijke) omgeving. De visie beperkt zich dus niet tot het grondgebied van Twickel alleen, maar beziet de ontwikkelingen in een bredere perspectief, vooral in relatie tot het omliggend stedelijk gebied.

Uitgangspunt voor de visie is het behoud van de unieke kwaliteiten van het gebied en het benutten van de ontwikkelingen om het landgoed verder te versterken. De unieke cultuurhistorische kwaliteiten worden daarbij als inspiratiebron en vertrekpunt genomen, onder het motto 'behoud door ontwikkeling'.

In de Omgevingsvisie Overijssel heeft de provincie het streekplan, verkeer- en vervoerplan, waterhuishoudingsplan en milieubeleidsplan samengevoegd. Deze Omgevingsvisie is kaderstellend voor gebiedsuitwerkingen en structuurvisies op gemeentelijk niveau. De *Ontwikkelingsvisie Twickel en omgeving* is zo'n gebiedsuitwerking, het maakt deel uit van de programma's en projecten zoals die in de ontwerp-Omgevingsvisie zijn opgenomen.

Leeswijzer

Gestart wordt met een beknopte samenvatting van het proces waarbinnen de *Ontwikkelingsvisie Twickel en omgeving* tot stand is gekomen. Hoofdstuk 2 bestaat uit een korte duiding van de Koers voor het gebied; welke richting willen we op en wat zijn daarbij de ambities? Vervolgens wordt deze koers uitgewerkt naar de opgaven zoals die bij de start van het project zijn geformuleerd. Wat betekent de visie voor de opgaven ten aanzien van water, natuur, landbouw, recreatie, wonen, werken en infrastructuur? Ten aanzien van deze opgaven worden ontwikkelingsprincipes geformuleerd en in kaart gebracht. Besloten wordt met een aantal integrale gebiedsperspectieven die laten zien hoe met name de overgangsbieden tussen landgoed en stad in de toekomst vorm kunnen krijgen.

Het Pact van Twickel

In het kader van de ontwikkelingsvisie is er door de bestuurders van de initiatiefnemende partijen op 19 maart 2009 een intentieovereenkomst ondertekend: 'Het Pact van Twickel.'

Met deze overeenkomst onderschrijven de partijen de uitgangspunten en ontwikkelingsprincipes zoals benoemd in de *Ontwikkelingsvisie*. Als vervolg op het Pact van Twickel wordt in het voorjaar van 2009 een uitvoeringsprogramma opgesteld.

INHOUD

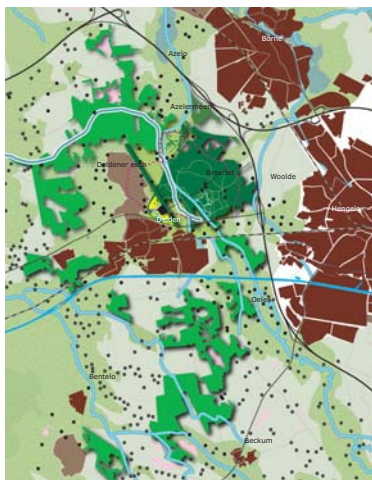
1 PROCES	09
2 KOERS VOOR TWICKEL	15
3 VERSTERKEN KARAKTERISTIEKEN CULTUURLANDSCHAP	17
4 TOEKOMSTPERSPECTIEF LANDBOUW	31
5 NATUURONTWIKKELING	35
6 BEKEN EN WATERERFgoed	39
7 VERSTERKEN RECREATIEVE BETEKENIS LANDGOED	43
8 VORMGEVEN RANDZONE STAD EN LANDGOED	51
9 INPASSING GROTE INFRASTRUCTUUR	53
10 INTEGRALE GEBIEDSUITWERKINGEN	57

In dit hoofdstuk wordt een beknopte samenvatting gegeven van het proces waarbinnen de *Ontwikkelingsvisie Twickel en omgeving* is opgesteld. Een meer uitgebreide verslaglegging van dit proces is terug te vinden in de werkdocumenten 'analyse' en 'ontwikkelingsrichtingen' en de verslagen van de werksessies en bewonersavonden (zie www.levendtwickel.nl).

In het kader van de Ontwikkelingsvisie Twickel en omgeving zijn verschillende stappen gezet:

1. Analyse
2. Ontwikkelingsrichtingen
3. Ontwikkelingsvisie

Deze belangrijkste bevindingen uit deze stappen worden hierna kort toegelicht.

Gebieden

- tuin
- park
- kampenlandschap
- essenlandschap
- heideontginningslandschap
- beekdallandschap
- bossen en heiderestanten

Structuren

- laan
- beken
- twickelvaart
- umfassungsweg

Elementen

- boerderijen en monumenten

Beeldbepalend voor Twickel; gebieden, structuren, elementen

Traditie van vernieuwing

Economische eenheid

Blik over de horizon

Sociaal engagement

Esthetiek

Leesbaar landschap

Tradities in ontwikkeling; de rode lijnen

1. Analyse

Benoemen van de identiteit

In de analyse fase is er een duiding gegeven van de identiteit van Twickel.

Twickel is een bijzonder landgoed met een rijke historie. Het unieke van Twickel zit hem in verschillende aspecten. Voor een deel gaat het daarbij om de fysieke, zichtbare elementen en structuren zoals die nog in het landschap aanwezig zijn. De volgende beeldbepalende gebieden, structuren en elementen zijn benoemd:

- Gebieden: tuin, park en landschap (essenlandschap, heideontgrijslandschap, beekdallandschap, bossen en heide)
- Structuren: lanen, beken, Twickelervaart, Umfassungsweg
- Elementen: boerderijen en monumenten

Daarnaast ontleent Twickel een eigen identiteit aan zaken die minder zichtbaar zijn, maar die te maken hebben met traditie, met het proces van de ontwikkeling van het landgoed. De ontwikkelingsgeschiedenis laat namelijk zien dat er rode lijnen door die geschiedenis lopen die mede bepalend zijn voor wat Twickel nu is. Er zijn zes rode lijnen te onderscheiden:

Traditie van vernieuwing

Twickel is een dynamisch landschap. Het landgoed is in de loop der eeuwen (met horten en stoten) uitgebreid en aangepast. Daarbij hebben de verschillende eigenaren steeds nadrukkelijk hun eigen stempel op de ontwikkeling gedrukt. Grootchalige projecten zijn daarbij niet geschuwd: de ontginning van grote oppervlakten woeste grond, de aanleg van forse lanenstelsels, de aanplant van grote arealen bos, realisatie van proefboerderijen, de aanleg van de Twickelervaart, de bouw van een watertoren.

Economische eenheid

Het landgoed is altijd een economische eenheid geweest: gericht op productie, het genereren van inkomsten. Aanvankelijk is landbouw de belangrijkste economische factor en nog steeds speelt deze een bepalende rol. Maatschappelijke ontwikkelingen vinden ook hun weerslag op de ontwikkeling van het landgoed. Na de markerverdeling wordt de houtteelt geïntroduceerd als nieuwe inkomstenbron. Ook wordt er meegelift op de opkomst van de textielindustrie door de teelt van vlas en huisweverijen. Na WOII wordt de functie van recreatie als inkomstenbron steeds belangrijker.

Blik over de horizon

Het landgoed richt zich in de loop der tijd sterker naar buiten. De lanen vormen de toegangspoorten van en naar omliggende centra: Almelo, Borne, Hengelo en Delden. De Twickelervaart zorgt voor een vaarverbinding via de Regge met Zwolle en Friesland. Wanneer het spoor Zutphen Hengelo wordt

gerealiseerd wordt een verbinding naar het station gemaakt. Twickel weet zich zo verbonden met het steeds verder groeiende stedelijk netwerk van Twente en verder.

Sociaal engagement

Het landgoed heeft een traditie in een sterke sociale betrokkenheid met haar directe omgeving: de pachters, arbeiders en de Stad Delden. Een armenfonds, gasthuizen, scholen en watervreestrekking aan Delden getuigen daarvan.

Esthetiek

Esthetische aspecten zijn in de loop der tijd een steeds belangrijkere rol gaan spelen: het landgoed moet niet alleen economisch goed functioneren, maar er ook 'mooi' uitzien. De inzet van architecten, tuin- en landschapsarchitecten, regels ten aanzien van het uiterlijk van pachtboerderijen getuigen daarvan.

Leesbaar landschap

In de loop der eeuwen is hier een bijzonder fraai landschap ontstaan, met sporen uit verschillende ontwikkelingsfasen van het landgoed. Het interessante van het landschap van Twickel is dat er telkens nieuwe lagen en betekenissen zijn toegevoegd, vaak met behoud van de karakteristieken van het bestaande landschap. Nieuwe elementen zijn zorgvuldige toevoegingen. Het resultaat is een bijzonder, gelaagd landschap.

De identiteit van Twickel wordt dus bepaald door zowel het fysieke, tastbare als door de traditie. Hieraan kunnen aanknopingspunten worden ontleend voor een verdere ontwikkeling van gebied; wat is beeldbepalend (zie er Twickels uit) en wat past binnen de traditie (een Twickelse manier van ontwikkelen)?

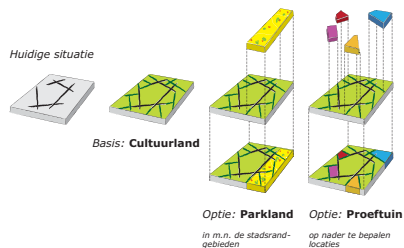
Werksessies

De analyse-fase is afgesloten met een viertal werksessies (maart 2008) met bewoners en deskundigen. In deze werksessies zijn de belangrijkste opgaven voor het landgoed en zijn omgeving verkend, namelijk:

- Vormgeven van de randzone tussen landgoed en stad
- Inpassing snelwegen en provinciale weg N346
- Toekomstperspectief landbouw
- Versterken recreatieve betekenis landgoed
- Gebiedsspecifieke natuurontwikkeling
- Behoud en versterking watererfgoed
- Verbeteren herkenbaarheid landgoed

Uit de bijeenkomsten bleek een grote betrokkenheid van de bewoners bij het gebied. Het landschap van Twickel wordt sterk gewaardeerd en noodzaak tot behoud en versterking van deze bestaande kwaliteiten werd door velen tijdens de werksessies onderstreept. Tijdens de sessies is gediscussieerd over mogelijke en wenselijke oplossingsrichtingen voor de opgaven waar Twickel zich voor gesteld weet. De oogst van deze werksessies bestond uit verschillende ideeën en bouwstenen per opgave.

Basis en Opties

Parkland:

- aanluitend bij rode lijnen:
- Sociale betrokkenheid
 - Esthetiek
- rol: Gastheer
- versterken recreatieve betekenis uitloopgebied voor de stedeling
 - versterken herkenbaarheid landgoed

Cultuurland:

- aanluitend bij rode lijnen:
- Gelaagd landschap
 - Economische eenheid
- rol: Rentmeester
- ruimte voor de landbouw
 - versterken natuurwaarden
 - versterken cultuurhistorische waarden

Proeftuin:

- aanluitend bij rode lijnen:
- Traditie van vernieuwing
 - Blik over de horizon
- rol: Ontwikkelaar
- vernieuwing en experiment ten aanzien van landbouw, recreatie en rode ontwikkelingen

2. Ontwikkelingsrichtingen

In deze stap zijn een drietal verschillende integrale ontwikkelingsrichtingen opgesteld. Daarbij is gebruik gemaakt van de bouwstenen zoals die in de werksessies zijn ontwikkeld.

De ontwikkelingsrichtingen *Cultuurland*, *Parkland* en *Proeftuin* zijn uitgewerkt om aan te geven welke keuzes er te maken zijn ten aanzien van de ontwikkeling van het gebied. Elke ontwikkelingsrichting legt verschillende accenten bij de manier waarop met de opgaven op Twickel wordt omgegaan.

De verschillende ontwikkelingsrichtingen sluiten elkaar niet uit, maar kunnen op elkaar voortbouwen. *Cultuurland* vormt daarbij de basis en richt zich met name op het behouden en versterken van de bijzonder cultuurlandschappen op Twickel. Het op een passende wijze vormgeven van de opgaven op het gebied van landbouw, natuur en wateropgaven spelen daarbij en belangrijke rol.

De ontwikkelingsrichting *Parkland* vormt een optie en richt zich met name op het verder versterken van de recreatieve betekenis van het landgoed en de functie die het gebied vervult als uitlooptgebied vanuit de omliggende steden. De optie *Proeftuin* tenslotte verkent de mogelijkheden voor vernieuwing en experiment op het landgoed.

De ontwikkelingsrichtingen *Cultuurland*, *Parkland* en *Proeftuin* zijn in oktober 2008 voorgelegd aan bewoners en andere betrokkenen in het gebied. De denklijn en ideeën uit *Cultuurland* werden door de meeste aanwezigen onderschreven. Deze lijn sluit goed aan bij het behouden en versterken van de aanwezige kwaliteiten in het gebied. Over *Parkland* bestond meer discussie; vanuit de stad werden kansen voor verbetering van de recreatieve betekenis gezien, maar er waren ook zorgen voor mogelijk te grootschalige ontwikkelingen die de bestaande kwaliteiten onder druk zouden zetten. Ten aanzien van *Proeftuin* werd het minste enthousiasme getoond; bepaalde vormen van vernieuwing en experiment zouden wellicht onderzocht kunnen worden en een plek kunnen krijgen, maar terughoudendheid vormde de kern van de reacties: geen kermis op Twickel.

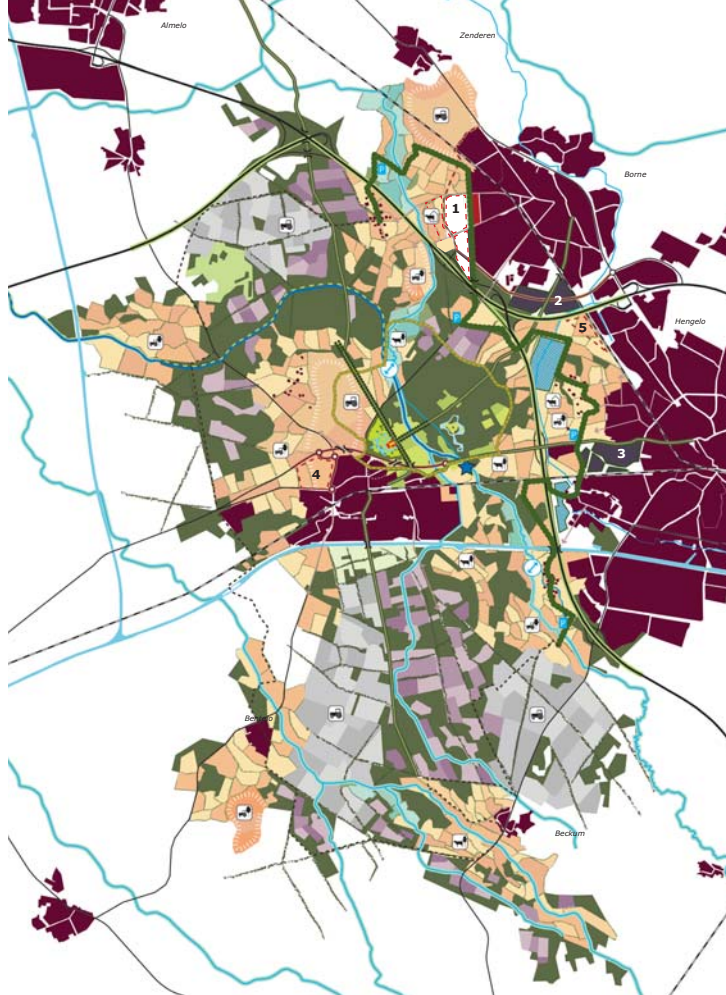
3. Ontwikkelingsvisie

Vervolgens is de stap richting Ontwikkelingsvisie gemaakt en is gekeken op welke wijze de ingrediënten uit de ontwikkelingsrichtingen samengebracht kunnen worden in 1 integrale visie.

Deze stap is gemaakt mede op basis van:

- een werksessie met de projectgroep, waarbij voorkeuren, kansen en belemmeringen zijn bediscussieerd aan de hand van de ontwikkelingsrichtingen en bijbehorende projecten.
- een werksessie met experts, zowel ten aanzien van cultuurhistorie (Michael van Gessel, Rik Hengreen, Gerrie Andela) als ten aanzien van relevante disciplines vanuit de ambtelijke organisatie rondom het project (recreatie, verkeer, natuur, wonen etc.)
- een ronde met afzonderlijke gesprekken met de projectgroepleden om ambities, kansen en bezwaren etc. te verkenen.

Op basis van de resultaten van bovengenoemde werksessies en gesprekken is de voorliggende *Ontwikkelingsvisie Twickel en omgeving* tot stand gekomen.

Ontwikkelingsvisie Landgoed Twickel + omge- ving

1. VERSTERKEN KARAKTERISTIEKE CULTUURLANDSCAP

- Beeldbaken en markerlandschap
- versterken karakteristieke landschap
- uitbreiden van uitgang in de laagten
- Aangrenzend gebied
- behoud en versterken karakteristiek
- behoud karakteristieke bebouwing, bebouwen elementen
- behoud van het landschap
- Grondwaterbeheer
- behoud en versterken gebied
- versterken van de grondwaterbeheer
- Voormalige moerasgebieden
- behoud, ontwikkeling en natuurontwikkeling
- behoud en versterken grondwaterbeheer en natuurontwikkeling
- behoud en versterken landschap, water en natuur
- Park Twickel
- behoud en versterken gebied
- behoud en versterken natuurontwikkeling

2. TOEKOMSTPERSPECTIEF LANDBOUW

- Schaalvergroting grondgebied landbouw
- Landbouw in karakteristiek landschap
- Aangrenzend natuurbeheer
- Stadslandbouw

3. NATUURONTWIKKELING

- Nieuwe natuur in herbergingsgebieden
- uitbreiden van natuur
- Aangrenzend natuurbeheer in karakteristiek landschap
- behoud natuurontwikkeling
- behoud natuur
- Herstel natuurrijke landschappen
- uitbreiden natuurrijke landschappen
- uitbreiden water in laagten

4. BEKEN EN WATERBERGING

- (Herkent) natuurlijke landschap
- behoud en ontwikkeling (beheer) (Rijkswaterstaat)
- Behoud karakteristiek Twickelvaart als
- programma waterloop
- Natuurlijke berging in landschap
- Bestand waterontwikkeling
- Herontwikkeling waterloop
- herontwikkeling (beheer) in combinatie met verbod
- bebouwen in Twickelvaart
- Herontwikkeling gebied (beheer) (beheer) en Natuurontwikkeling

5. VERSTERKEN RECREATIEVE BETREKKING LANDSCAP

- Versterken natuurontwikkeling
- historische routes
- Wandelroute over gebiedslijn langs Twickelvaart
- Versterken natuurontwikkeling
- uitbreiding gebied
- Ontwikkeling Twickelvaart Grensweg in stadslandbouw
- Ontwikkeling Twickelvaart Grensweg buiten stadslandbouw
- Ontwikkeling overige
- verbod gebied - land
- Nieuw in ontwikkelingsgebied gebiedslijn gebiedslijn
- Parkeren/terrein langs tracé Grensweg

6. VOORGEGEVEN RANDZONE STROOK LANDSCAP

- Landbouwgebied inpassing gebiedslijn ontwikkelingen
- 1. landbouwgebied
- 2. nieuw landbouwgebied
- 3. gebiedslijn gebiedslijn
- Landbouwgebied inpassing gebiedslijn ontwikkelingen
- 1. landbouwgebied
- 2. nieuw landbouwgebied
- 3. gebiedslijn gebiedslijn

7. REFINANSIE OPENBARE INFRASTRUCTUUR

- Inpassing N440
- Inpassing nieuwe infrastructuur
- gebiedslijn gebiedslijn

De titel "Twickel Levend Landgoed" geeft al goed weer waar het om gaat. Twickel is een bijzonder, cultuurhistorisch waardevol, rijk en gevarieerd landgoed. Een gebied met unieke kwaliteiten die het verdienen behouden en versterkt te worden. Maar Twickel is geen openluchtmuseum. Het is een levend landgoed waarop gewoon en gewerkt wordt en dat zich geplaatst weet in een dynamische omgeving.

De ontwikkelingen kunnen niet ontkend worden; veranderingen in de landbouw, wateropgaven, natuurontwikkeling en ontwikkelingen op het gebied van wonen, werken, infrastructuur en recreatie zullen in de nabije toekomst op Twickel leiden tot ruimtelijke veranderingen. Waar het om gaat is die ontwikkelingen aan te wenden, te benutten voor een verdere versterking van het landgoed. De unieke cultuurhistorische kwaliteiten kunnen daarbij als inspiratiebron en vertrekpunt worden genomen. Hiermee wordt invulling gegeven aan het Belevedere-gedachtegoed; behoud door ontwikkeling.

Twickel staat voor variatie: een grote verscheidenheid aan landschapstypen, bijzondere structuren en elementen. Dit betekent ook dat van standaard oplossingen geen sprake kan zijn maar dat verschillende plekken om verschillende aanpakken vragen. Maatwerk dus.

De basis voor de koers voor Twickel wordt gelegd met de ontwikkelingsrichting *Cultuurland*. Dit betekent dat de herkenbaarheid van de verschillende cultuurlandschappen op Twickel een belangrijk vertrekpunt vormt voor een verdere ontwikkeling. Opgaven op het gebied van water, natuur en landbouw dienen in samenhang te worden uitgewerkt, waarbij behoud en versterking van de karakteristieken van deze landschappen het uitgangspunt vormt. Daarbij is een belangrijke rol weggelegd voor de landbouw als beheerder van dit waardevolle cultuurlandschap.

In de randzone tussen landgoed en stad spelen specifieke opgaven met betrekking tot recreatie, ontwikkelingen op het gebied van wonen en werken en de barrièrewerking van grote infrastructuur. In deze overgangszone wordt dan ook gekozen voor de ontwikkelingsrichting *Parkland*. Verbeteren van de kwaliteit van de stadsranden en het versterken van de recreatieve betekenis vormen daarbij de belangrijke opgaven.

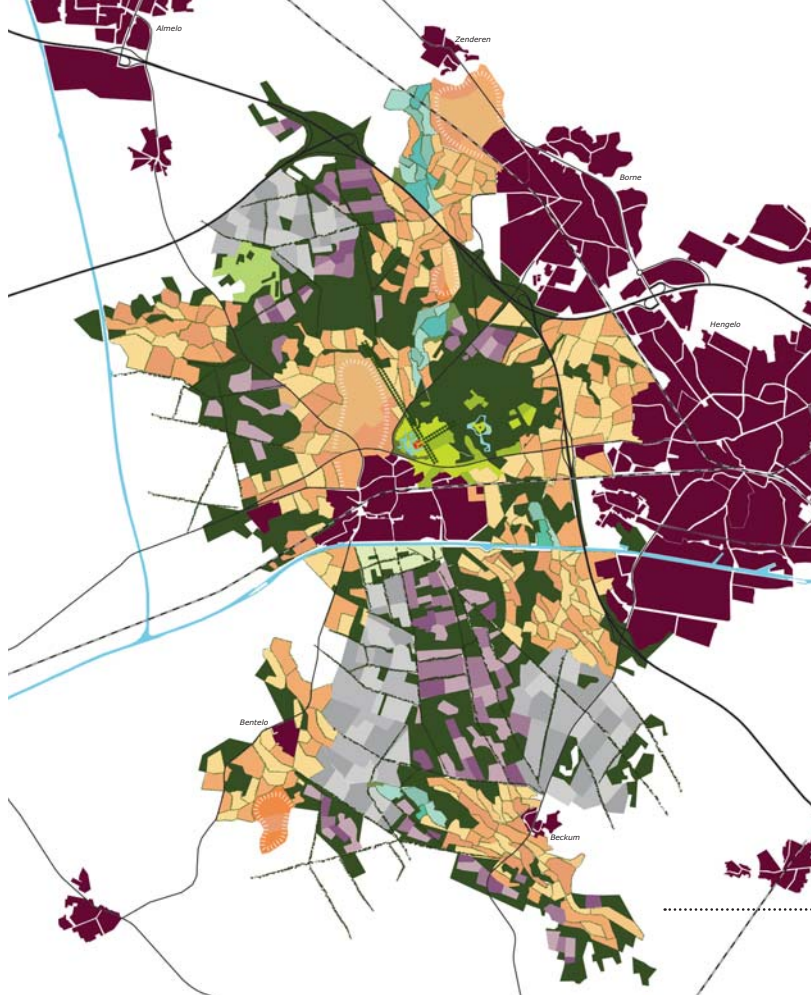
Twickel heeft, als grootste landgoed van Nederland, een bijzondere positie. De omvang van het landgoed geeft het een sterke positie. Daarbij ligt Twickel 'strategisch' in het hart van Twente, in de directe nabijheid van een half miljoen mensen. Het weet zich verbonden met de rest van Nederland via snelweg, spoor en kanaal en heeft een grote naamsbekendheid. Deze zaken kunnen aanknopingspunten bieden voor een vernieuwende benadering passend binnen de ontwikkelingsrichting *Proeftuin*.

Kansen voor vernieuwing en experiment zijn niet op voorhand gebonden aan een specifieke plek maar kunnen op verschillende vlakken gestalte krijgen; ook in de wijze waarop de uitvoering van de visie ter hand wordt genomen of in samenwerking die met andere partijen wordt gezocht.

De ontwikkelingsvisie voor Twickel is verder uitgewerkt aan de hand van een aantal thema's die aansluiten bij de belangrijkste opgaven zoals die voor dit gebied zijn gedefinieerd. Het gaat hierbij om de volgende thema's:

1. Versterken cultuurlandschap
2. Toekomstperspectief landbouw
3. Natuurontwikkeling
4. Beken en watererfgoed
5. Versterken recreatieve betekenis van het land het goed
6. Vormgeven randzone stad en landgoed
7. Inpassing grote infrastructuur.

Er wordt afgesloten met een viertal integrale gebiedsuitwerkingen die een impressie geven van een mogelijke toekomstige situatie.

VERSTERKEN KARAKTERISTIEKEN CULTUURLANDSCHAP

Twickel kent een grote variatie aan waardevolle cultuurlandschappen. Behoud en versterking van de karakteristieken van deze verschillende landschapstypen vormt de basis voor de visie. Het gaat hierbij om de volgende landschapstypen:

- Beekdalen
- Kampenlandschap
- Escomplexen
- Voormalige markegronden
- Park Twickel

Beekdalen en matenlanden:

- versterken herkenbaarheid beeklopen
- ontwikkelen van singels in de laagten

Kampenlandschap:

- behoud en versterken kleinschaligheid
- behoud openheid escomplexen, behouden steilranden
- behoud van het Twickelerf

Grootschalige essen:

- behoud en versterken openheid
- verdichten van de rand d.m.v. beplanting

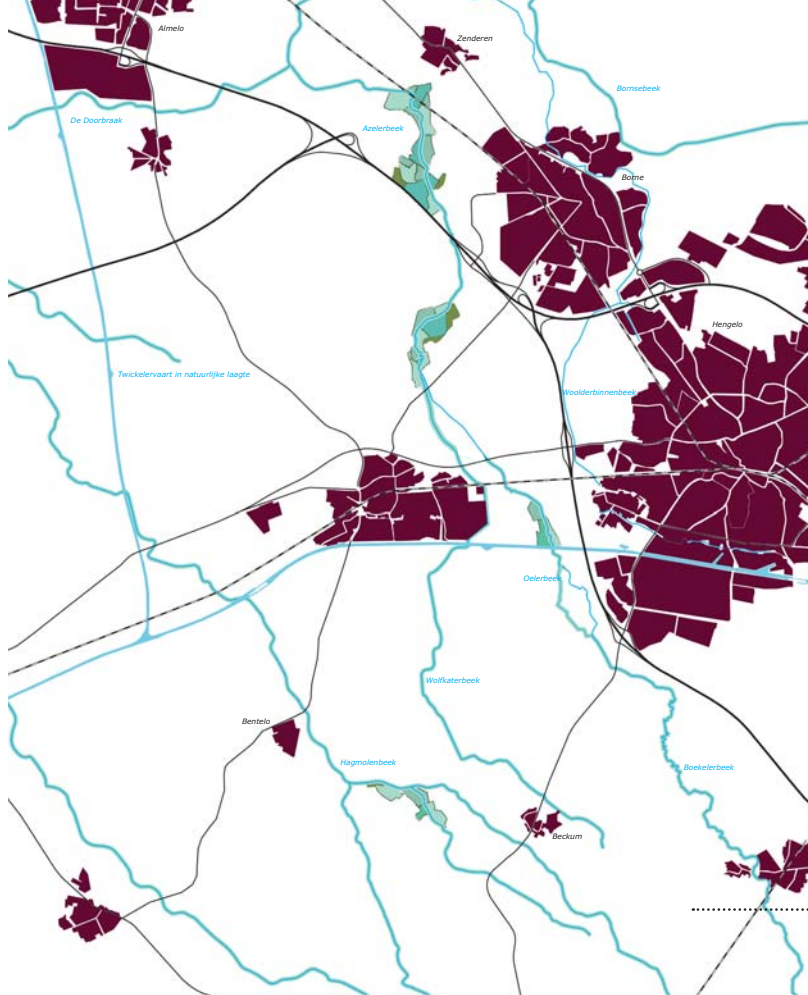
Voormalige markegronden (bossen, heideontginningen en heiderestanten)

- behoud en versterken grootschaligheid en rationeel karakter
- behoud en versterking afwisseling bos, heide en landbouw

Park Twickel:

- behoud en versterken parkidentiteit
- behoud en versterking monumentaal lanenstelsel

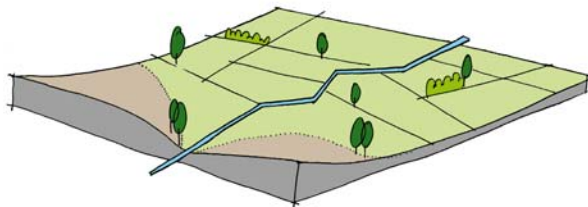
Beekdalen

De beekdalen dooraderen het landschap van Twickel en zijn doorgaans smal. De beeklopen zelf verbinden deze lager gelegen gronden en vormen daarmee de belangrijk structuurdragers van dit landschapstype. Op Twickel gaat het hierbij om de Wolfkaterbeek, Oelerbeek, Azelerbeek, Hagmolenbeek en Woolderbinnenbeek.

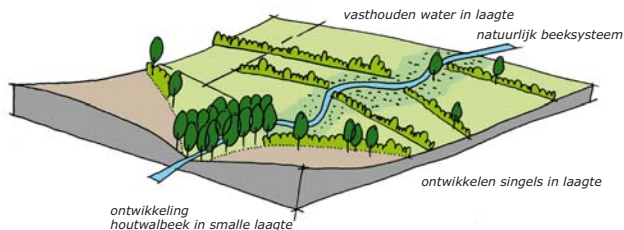
De uitgangspunten voor dit landschapstype zijn:

- Versterken van de herkenbaarheid van de beeklopen zelf (beekherstel) door meer ruimte langs beken voor natuurlijke oevers.
- Vertragen afvoer door herstel natuurlijke beeksystemen in combinatie met waterberging in laagten.
- Versterken van het kleinschalige karakter door ontwikkelen van singels en houtwallen in de laagte.

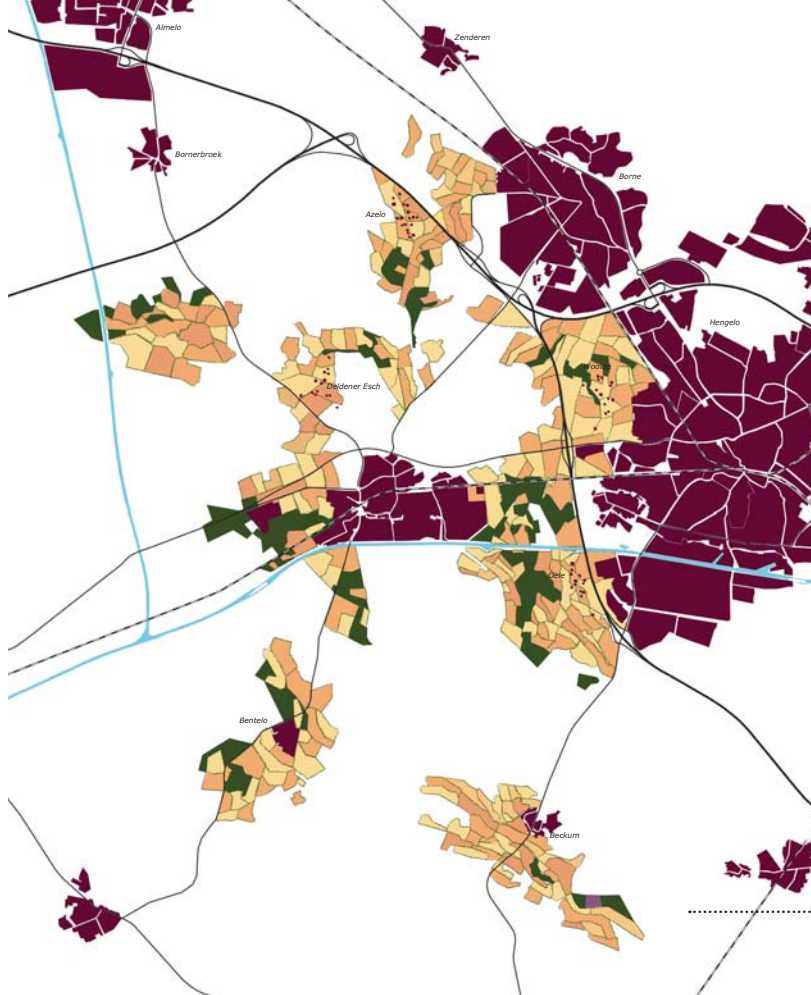
huidig

toekomst

Beekdalen en matenlanden:
- versterken herkenbaarheid beeklopen
- ontwikkelen van singels in de laagten

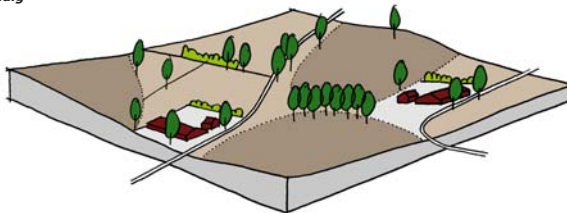
Kampenlandschap

Het kampenlandschap beslaat een belangrijk deel van het Twickeler grondgebied. Het gaat hierbij om een kleinschalig landschap met een doorgaans onregelmatige blokvormige verkaveling, met verspreid gelegen boerenerven, kleinere escomplexen en landschapselementen als houtwallen en bosjes.

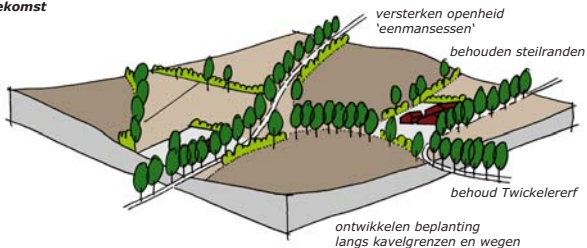
De uitgangspunten voor dit landschapstype zijn:

- Behoud en versterken kleinschaligheid landschap door herstel en aanleg van landschapselementen (houtwallen, bosjes).
- Behoud en versterken van de openheid van de karakteristieke kleinere "eenmans"-essen.
- Behouden karakteristieke steilranden
- Behoud van het typische Twickeler-erf; ook wanneer de landbouwkundige functie vervalt. (zie pagina 22+23)

huidig

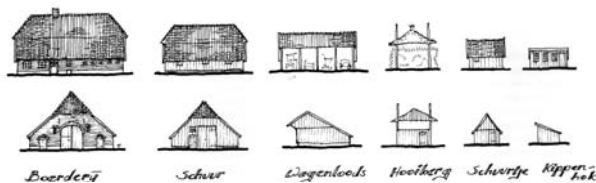
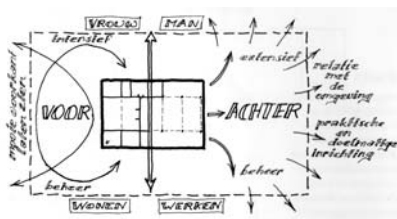
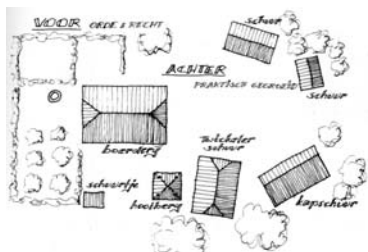

toekomst

Kampenlandschap:

- behoud en versterken kleinschaligheid
- behoud openheid escomplexen, behouden steilranden
- behoud van het Twickelererf

Afbeeldingen uit: Boerenerven op het landgoed; Lennert Vrij; 2004

referentie van een ligboxenstal
- eenvoudige vorm
- sobere materialen en kleurgebruik
- geleiding van de voorgevel door gebruik van verticale planken, waardoor het minder massaal oogt.

Behoud van het Twickeler erf

De Twickeler erven zijn onlosmakelijk verbonden met het kampenlandschap. Op Twickel is geen boerderij hetzelfde, maar toch zijn er duidelijke overeenkomsten. Deze overeenkomsten hebben betrekking op de samenhang met de omgeving, de indeling van het erf, de bouwstijl en het kleur- en materiaalgebruik.

Een deel van de erven heeft zijn agrarische functie verloren. Naar verwachting zal de komende jaren op nog meer erven de landbouwkundige functie vervallen. Tegelijkertijd zal op de erven die hun landbouwkundige functie behouden een proces van schaalvergroting plaats vinden, met grotere stallen, schuren en silo's.

Zowel bij de erven die transformeren naar een woonfunctie als bij de erven waar sprake is van schaalvergroting dienen de karakteristieken van het Twickeler erf behouden te blijven.

Samenhang met de omgeving

- behouden van de onregelmatige vorm van het erf. (De vorm van het erf wordt bepaald door natuurlijke lijnen uit de omgeving)
- ontwikkelen van stevige erfbeplantingen, waarbij houtwallen vanuit de omgeving doorlopen tot op het erf
- verspreide (schots en scheef) ligging van de gebouwen
- behouden van zichtlijnen tussen de gebouwen door op de omgeving

Indeling van het erf

- representatieve (intensief beheer) voorzijde van het erf, met moestuinen, siertuinen en boomgaard
- werkgedeelte (functioneel ingericht) aan de achterzijde, waarbij schuren, bijgebouwen en verhardingen het beeld bepalen. De achterzijde richt zich nadrukkelijk naar het landschap; paden en ook beplantingen vanuit de omgeving lopen door tot op het erf.

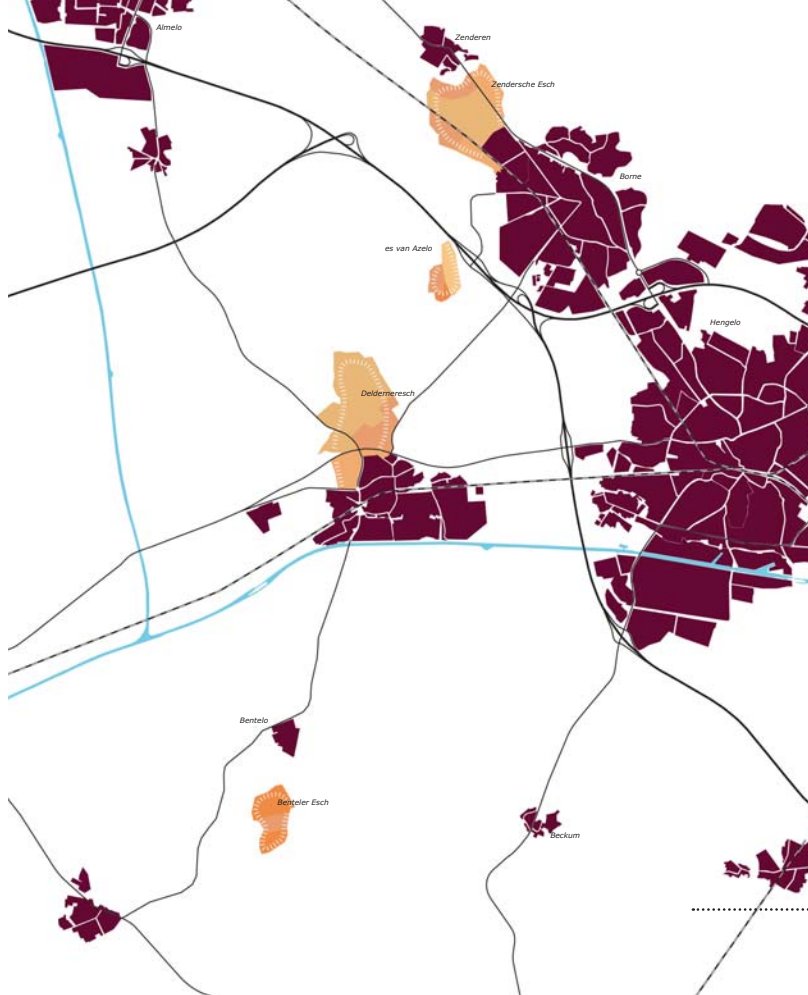
Hierarchie van gebouwen

Op authentieke Twickelererven zijn naast de boerderij verschillende bijgebouwen te vinden. Er is daarbij van oudsher sprake van een hiërarchie van achtereenvolgens: boerderij – twickelschuur (*schöppe*) – wagenloods – kapschuur – hooi- of kapberg – kippenhok.

Nieuwe schuren (bijv. ligboxstal) dienen in de hiërarchie ondergeschikt te zijn aan de boerderij. Ook als een nieuwe schuur beduidend groter is dan de boerderij, kan door een eenvoudige vorm en sober materiaal- en kleurgebruik (bijv. zwartgeleerde houtengevels) de schuur ondergeschikt worden gemaakt.

De massaliteit van een nieuwe schuur kan verminderd worden door i.p.v. één grote schuur, twee kleinere bouwwerken te realiseren. Daarnaast dienen wanden en daken zorgvuldig te worden vormgegeven, waarbij grote vlakken worden geleed.

In ieder geval dient er altijd sprake te zijn van maatwerk, waarbij er rekening wordt gehouden met de lokale kenmerken van het erf en het omliggende landschap.

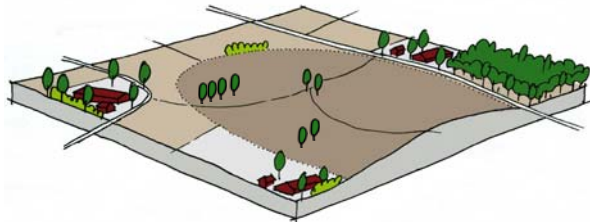
Escomplexen

Op Twickel is een aantal grotere escomplexen te onderscheiden die zich qua maat duidelijk onderscheiden van de kleinere eenmansessen uit het kampenlandschap. Kenmerkend is de grote open ruimte, de bolle ligging en het feit dat de erven aan de rand van de es zijn gesitueerd. Het gaat hierbij om de Deldeneresch, de Zendersche Esch, de es van Azelo en de Benteler Esch.

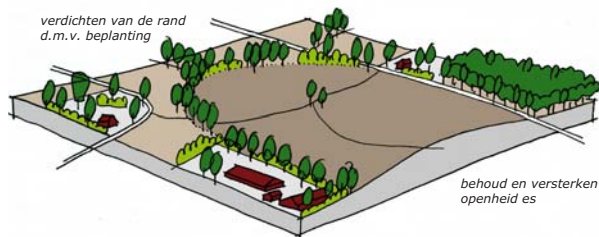
De uitgangspunten voor dit landschapstype zijn:

- Behoud en versterken van de openheid van de es, door het verwijderen van storende beplanting. Monumentale beplanting zoals oude eiken behouden.
- Beter herkenbaar maken van de es door het plaatselijk verdichten van de randen door middel van beplantingen.

huidig

toekomst

Grootschalige essen:
- behoud en versterken openheid
- verdichten van de rand d.m.v. beplanting

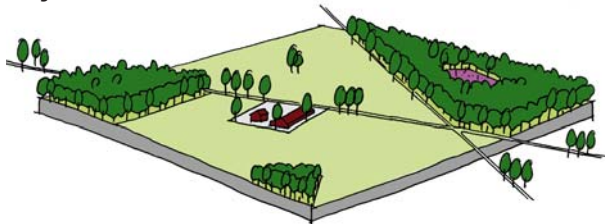
Voormalige markegronden

Een groot deel van het Twickeler grondgebied bestaat uit de voormalige 'woeste' gronden die gemeenschappelijk werden gebruikt als markegrond. Een deel van deze gronden zijn in een later stadium ontgonnen tot landbouwgronden en productiebossen. Deze gebieden kenmerken zich door een meer rationele verkaveling (rechte wegen en sloten) dan het kampenlandschap en hebben een meer open en grootschalig karakter. Sommige (te) natte heidevelden zijn niet ontgonnen en vormen nu bijzondere natuurgebieden binnen Twickel.

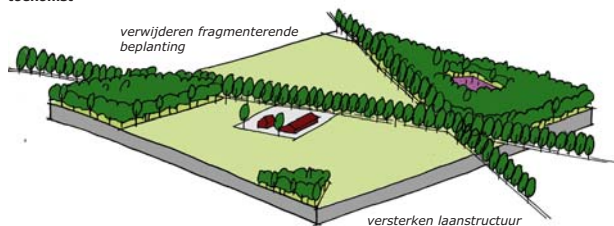
De uitgangspunten voor dit landschapstype zijn:

- Behoud en versterken van het grootschalige en rationele karakter door het verwijderen van fragmenterende beplanting en het versterken van laanstructuren.
- Behoud en versterking van de afwisseling van bos, heide en landbouwgebieden in het heideontginningslandschap.

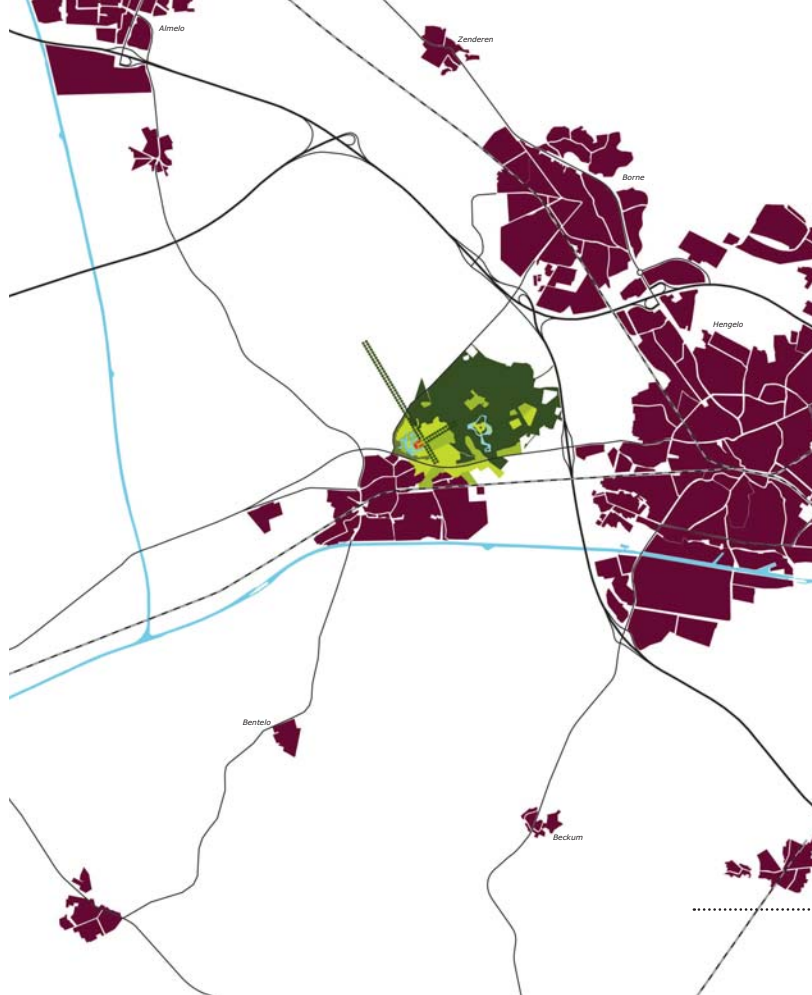
huidig

toekomst

Voormalige markegronden (bossen, heideontginningen en heiderestanten)
- behoud en versterken grootschaligheid en rationeel karakter
- behoud en versterking afwisseling bos, heide en landbouw

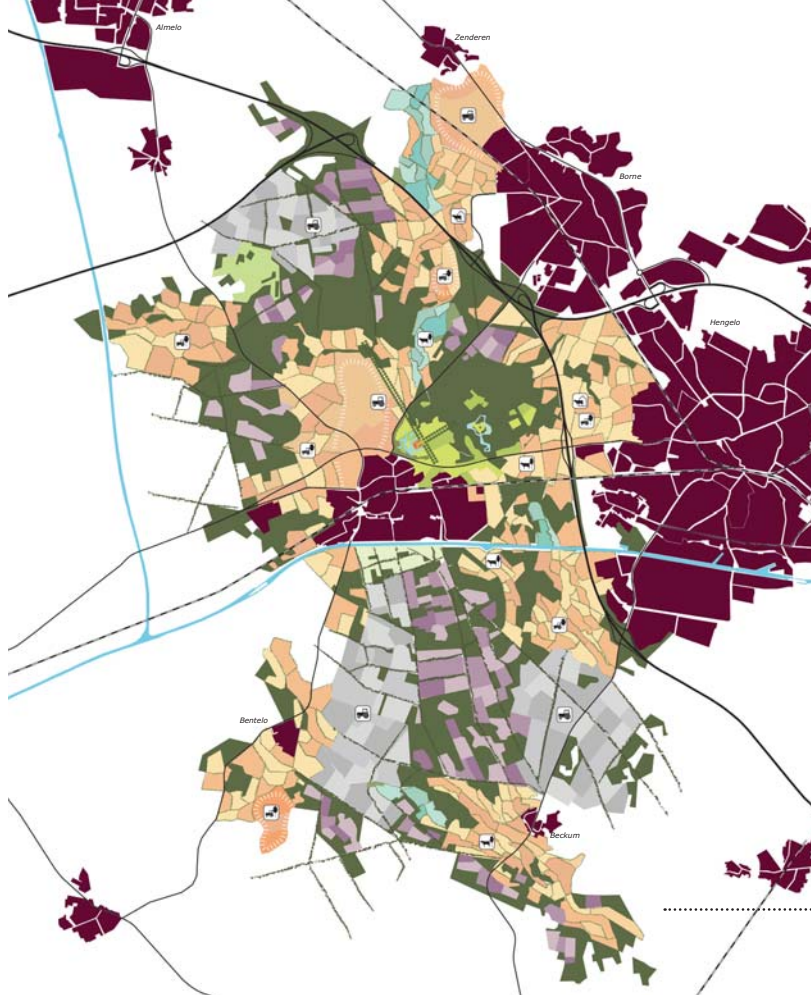
Park Twickel

Het hart van het landgoed wordt gevormd door het kasteel met de omliggende tuinen en park. Dit centrale deel van het landgoed vormt daarmee een eigen landschapstype wat zich onderscheidt door de hoogwaardige parkaanleg en het stelsel van monumentale lanen. De uitgangspunten voor dit landschapstype zijn:

- Behoud en versterken van de parkidentiteit. (o.a. behouden en ontwikkelen pittoreske boomgroepen, zorgvuldig vormgegeven zichtrelaties)
- Behoud en versterking van het monumentale lanenstelsel.

Park Twickel:
- behoud en versterken parkidentiteit
- behoud en versterking monumentaal lanenstelsel

TOEKOMSTPERSPECTIEF LANDBOUW

De landbouw vervult een belangrijke functie op het landgoed. Van oudsher is het de beheerder van een belangrijk deel van het cultuurlandschap op Twickel. De bijzondere (cultuurhistorische en natuurlijke) kwaliteiten van het gebied stellen echter ook beperkingen aan de agrarische bedrijfsvoering. De door veel ondernemers gewenste schaalvergroting is daardoor niet overal realiseerbaar. Daarbij komt het feit dat er vanuit andere functies (water, natuur, wonen, werken, infrastructuur) een ruimteclaim ligt op landbouwgebieden. Dit betekent dat het areaal landbouwgrond op Twickel eerder af- dan toeneemt, tenzij nieuwe gronden worden verworven. De verwachting is dat op langere termijn het aantal agrarisch ondernemers af zal nemen waardoor ruimte voor minder maar grotere bedrijven kan ontstaan. Naast de traditionele vormen van landbouw (gericht op productie) doen zich op Twickel ook kansen voor richting andersoortige vormen waarbij landschaps- en natuurbeheer, blauwe diensten (waterbeheer), recreatie en stadslandbouw voor ondernemers een perspectief kunnen bieden.

De landschappelijke structuur van Twickel biedt aanknopingspunten voor een gedifferentieerde benadering van de ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw. Uitgangspunt hierbij is dat de verschillende landschapstypen zich lenen voor een andersoortige ontwikkeling en dat de kansen voor de landbouw zich in verschillende richtingen bewegen: meer grootschalig voor de 'europese markt', of meer op natuur en landschap gericht en/of meer op de stedelijke omgeving gericht in vormen van stadslandbouw. In het kader van deze ontwikkelingsvisie worden hiertoe per deelgebied de ontwikkelingskansen geduid.

Grote escomplexen en de jonge heideontginnings gebieden

In deze gebieden liggen kansen voor meer grootschalige vormen van landbouw. De maat van de ruimten biedt kansen voor grotere bedrijven met een voldoende groot aaneengesloten grondareaal. Binnen deze landschappen bestaat ook de mogelijkheid om te komen tot grotere percelen zonder de karakteristieken van het gebied aan te tasten. Door een eventuele herstructurering van deze gebieden gepaard te laten gaan met de landschapversterkende maatregelen (bv. nieuwe houtwalstructuren of lanen in de heideontginning of de aanleg van esrandbeplantingen langs de grote escomplexen) kunnen de karakteristieken zelfs worden versterkt.

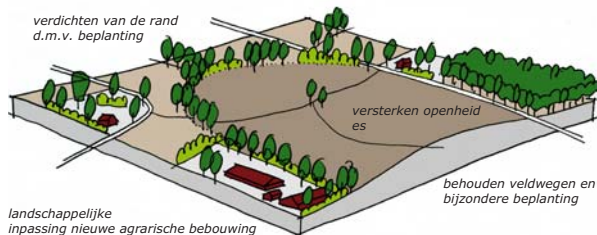
Kleinschalige kampen- en beekdallandschappen

In het kleinschalig landschap van de kampen en beken zijn de kansen voor grootschalig boeren zeer beperkt. De maat van de ruimten en de aaneengesloten landbouwpercelen is klein waardoor efficiënt boeren wordt bemoeilijkt. Binnen de beperkingen die dit kleinschalig landschap biedt zijn wellicht verbeteringen in de bedrijfsvoering door te voeren door bijvoorbeeld gebruik te maken van een mobiele melkrobot waardoor makkelijker meerdere los van elkaar gelegen kavels

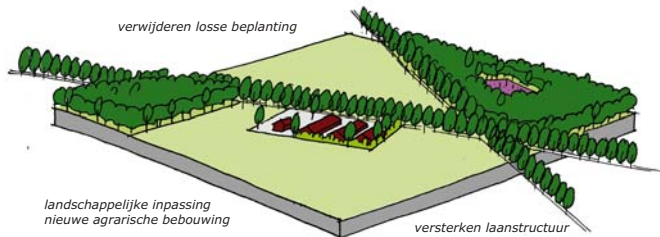
kunnen worden benut. Een alternatief is het houden van koeien op stal, met meerdere kleinere percelen op afstand. Zo kan er relatief grootschalig geboerd worden in een kleinschalig landschap.

In gebieden die zijn aangewezen als onderdeel van de EHS liggen er kansen voor agrarische bedrijfsvoering die is gericht op natuur- en landschapsbeheer. Hierbij kan worden aangesloten bij de initiatieven die al op Twickel worden ontplooid in het kader van het project Boeren voor Natuur. Hierbij krijgen agrarisch ondernemers een vergoeding voor diensten die bijdragen aan het realiseren van bepaalde landschaps- en natuurdoelen. De beperkingen die het kleinschalig landschap biedt worden daarmee voor een deel gecompenseerd.

schaalvergroting grote escomplexen

schaalvergroting jonge heideontginningen

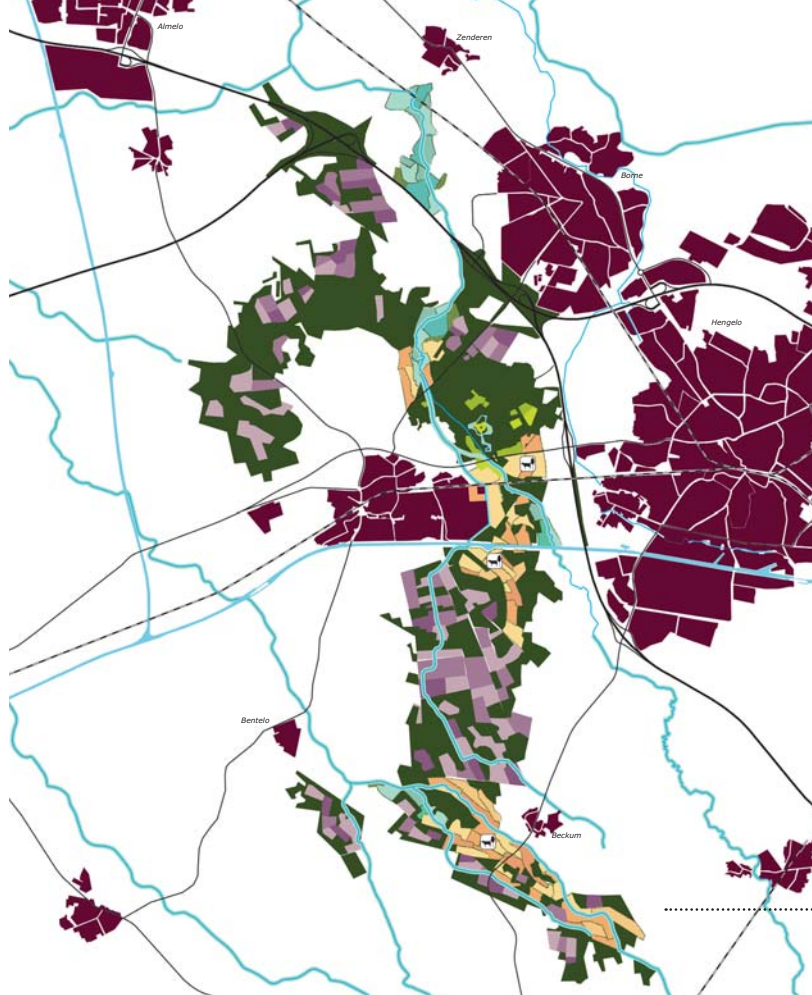

Stadslandbouw in stadsrandzone

De nabijheid van een omvangrijk stedelijk gebied met een groot aantal potentiële bezoekers biedt ook kansen voor vormen van landbouw die juist hierop inspelen. Hierbij kan gedacht worden aan het verbreden van de activiteiten richting dagrecreatieve voorzieningen, verblijfsrecreatie, horeca of zorg al dan niet in combinatie met reguliere landbouw activiteiten. (product-markt-combinaties) Een versterking van de recreatieve betekenis van het landgoed (zie hoofdstuk 7) biedt hiervoor in toenemende mate aanknopingspunten.

Daarnaast biedt de nabijheid van een half miljoen Twentenaren ook kansen voor vormen van stadslandbouw. Hierbij worden lokale producten geproduceerd voor de lokale markt en kan de stedeling kennismaken met de boerderij. Twickel kan hierbij als merknaam en kwaliteits-keurmerk een rol vervullen. Een initiatief als de Landmarkt bij Borne sluit hierbij goed aan.

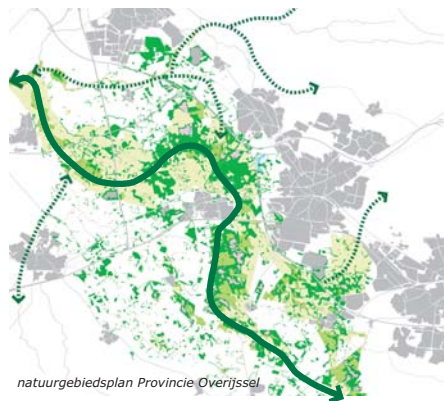
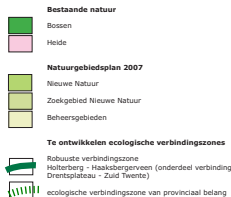

De natuurwaarden op Twickel hangen voor een belangrijk deel samen met het eeuwenoude kleinschalig cultuurlandschap. De beekdalen, bossen, heiderestanten en houtwallen bieden een grote diversiteit aan ecologische waarden. Sommige natuurgebieden zoals de natte heidecomplexen zijn gevoelig voor verdroging. Hier is een goede afstemming van het waterbeheer tussen landbouw en natuur van belang.

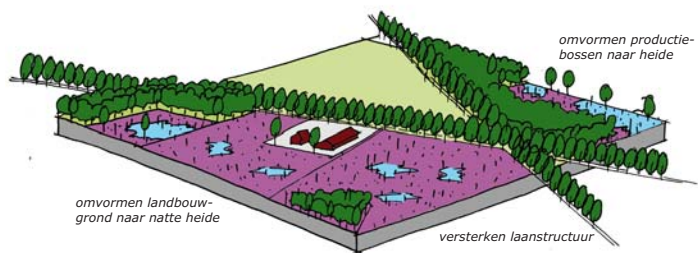
Op rijks- en Europees niveau zijn ambities geformuleerd ten aanzien van de versterking van de natuurwaarden (door middel van een te realiseren Ecologische Hoofdstructuur) en verbetering van de waterkwaliteit (Kaderrichtlijn Water). Voor Twickel betekent dit o.a. dat er plannen zijn om te komen tot realisatie van een robuuste, ecologische verbingszone.

In het Natuurgebiedsplan van de provincie Overijssel is aangegeven waar op Twickel de nieuw te ontwikkelen natuurgebieden en waar de beheergebieden zijn gesitueerd. Met de realisatie van de EHS dienen de natuurwaarden verbeterd te worden en een samenhangende structuur gerealiseerd te worden die bestaande natuurgebieden met elkaar verbindt. Uitgangspunt voor de natuurontwikkeling is dat de natuurdoelen op een zodanige wijze worden gerealiseerd dat ze aansluiten bij de landschappelijke en cultuurhistorische karakteristieken van Twickel. Natuurontwikkeling op Twickelse wijze wordt daarmee natuuron *Twickel*-ing. Ook het opheffen van de verdroging van bestaande natuurgebieden is daarbij van belang.

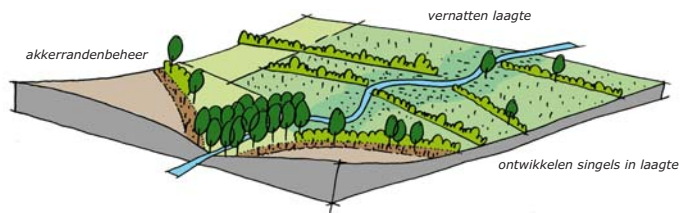

natuurgebiedsplan Provincie Overijssel

nieuwe natuur in heideontginningen

agrarisch natuurbeheer in kampenlandschap en beekdalen

Versterken van de natuurwaarden kan op de volgende wijze plaatsvinden:

Nieuwe natuur in heideontginningen

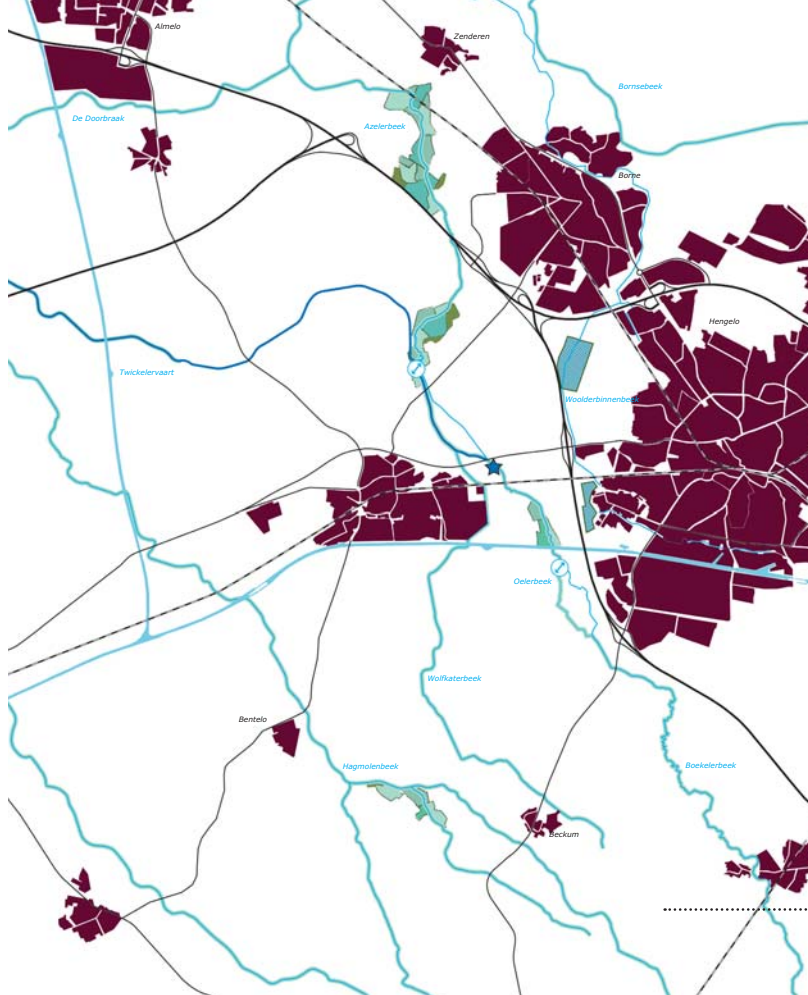
Ontwikkelen van natte heide (nieuwe natuur) en soortenrijk grasland in het heideontginingslandschap draagt bij aan het ontwikkelen van de ecologische verbingszone; dit kan plaatsvinden door omvorming van landbouwgrond richting natuur. Maar ook door het omvormen van bestaande (productie)bossen richting heide of soortenrijke graslanden.

Agrarisch natuurbeheer in kampenlandschap

In het kleinschalig kampenlandschap wordt ingezet op agrarisch natuurbeheer (bv akkerrandenbeheer) en kan de kleinschalige structuur van het landschap plaatselijk worden versterkt door de aanleg of herstel van houtwallen, erfbeplantingen en klein bosjes. Hiermee ontstaat een fijnmazig(er) raamwerk van landschapselementen die zowel een versterking van de natuur als het cultuurlandschap tot gevolg hebben.

Herstel natuurlijk beekstelsel

De beken en beekdalen vormen belangrijke doorgaande (natte) structuren in het landschap en verbinden en voeden verschillende natuurgebieden. Versterking van deze natte structuur kan plaatsvinden door het realiseren van een meer natuurlijk beekstelsel en het plaatselijk vernatten van lager gelegen plekken in de beekdalen (nieuwe natuur). Deze ingrepen passen binnen de doelstellingen van de Europese Kaderrichtlijn water (KRW), Waterbeheer 21ste eeuw en de Ecologische Hoofdstructuur.

Alhoewel het landgoed op het eerste gezicht een nogal 'droog' karakter heeft speelt water een belangrijke rol op Twickel. Het watersysteem van beken en kanalen is van groot belang voor de verschillende functies op het landgoed. Ingrenen zijn nodig om het watersysteem voor de toekomst op orde te brengen en te voldoen aan eisen die worden gesteld met betrekking tot waterkwaliteit en -kwantiteit (overlasten verdroging). Dit betekent dat er meer ruimte voor water moet worden gereserveerd. Het uitgangspunt voor deze ingrenen is het herstel van het natuurlijk beekstelsel. (herstelplan Reggesysteem)

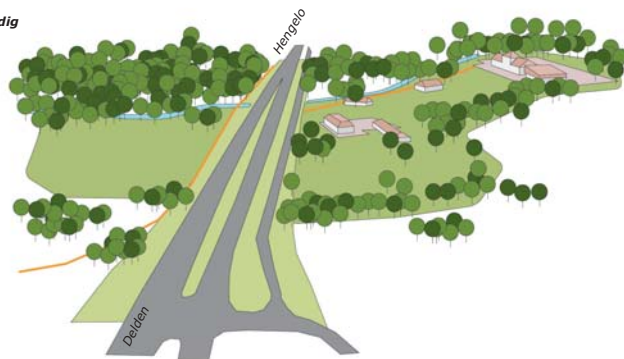
Natuurlijk beekstelsel

De beken worden (weer) ontwikkeld tot continue waterlopen, waarbij een aantal verbindingen die in het verleden verloren zijn gegaan weer worden hersteld. Een voorbeeld hiervan is de reconstructie van de Hagmolenbeek ten westen van Delden en de verbinding van de Wolkaterbeek met de Azelerbeek. Daarnaast wordt de aanvoer van buiten Twickel hersteld, waardoor er meer water door de beken stroomt, dit biedt extra kansen voor dynamiek.

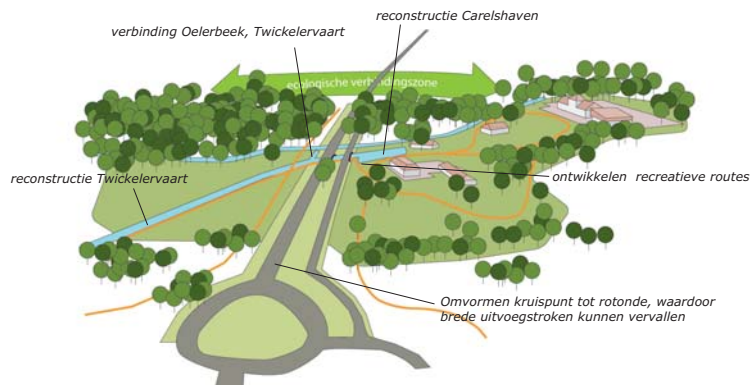
De beken krijgen een meer natuurlijke inrichting en in de lage delen van de beekdalen wordt ruimte voor waterberging gerealiseerd.

huidig

toekomst

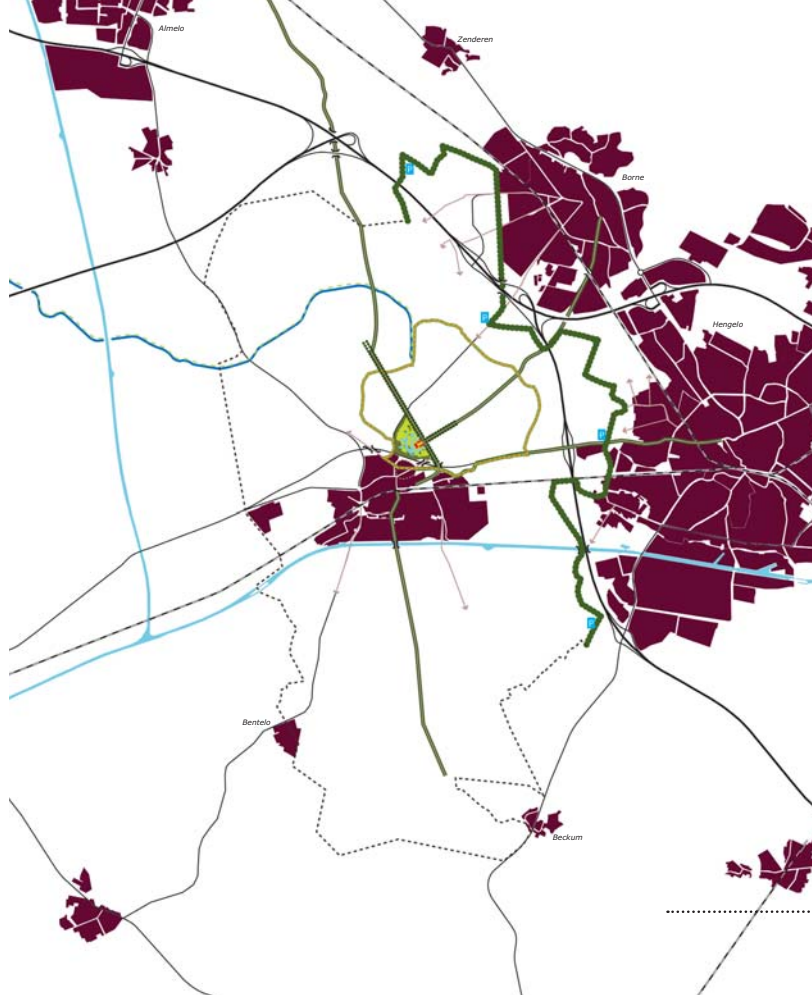

Watererfgoed

Naast de beken kent het landgoed tal van bijzondere elementen die aan het water zijn gerelateerd. Voorbeelden van dit watererfgoed zijn de verschillende molens, vloeiweludes, de Twickelervvaart, de vijvers in tuin en park en het Breeriet. Behoud en versterking van dit watererfgoed vormt uitgangspunt. Daarbij dient bekeken te worden wat de mogelijkheden zijn om te komen tot nieuwe functies en betekenissen voor bestaand erfgoed en herstel van verloren gegaan erfgoed. Zo kunnen vloeiweludes wellicht een rol vervullen in de waterbergingsopgave en kunnen molens een recreatief/educatieve functie vervullen.

Carelshaven is een voorbeeld van een stuk watererfgoed dat in de loop der tijd aan betekenis heeft ingeboet. Aanvankelijk was het het eindpunt van de Twickelervvaart en was er sprake van een (bescheiden) 'haven' waarnaar de naam van het nu nog aanwezige restaurant (herberg) verwijst.

Gekoppeld aan de wens om de verbinding tussen de Oelerbeek en de Twickelervvaart te realiseren en de ontwikkeling van een ecologische verbingszone ontstaan er kansen om de Carelshaven als plek weer in ere te herstellen. Dit kan gecombineerd worden met een betere landschappelijke inpassing (versmalling) van de N346 (mogelijkheden nader onderzoeken i.v.m. verkeersintensiteit), realisatie van een ecologische passage in het kader van de EHS en verbetering van de recreatieve ontsluiting (o.a. verbeteren passage mogelijkheid N346).

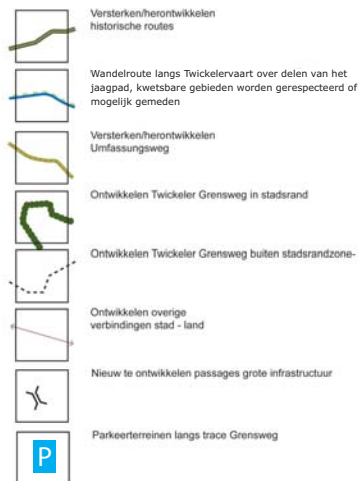
7

VERSTERKEN RECREATIEVE BETEKENIS LANDGOED

De recreatieve betekenis van het landgoed kan worden versterkt door te zorgen voor een betere aansluiting tussen stad en landgoed, met name voor fietsers en wandelaars. Een goede recreatieve ontsluiting die aansluit op structuren in de omliggende steden kan bijdragen aan een betere zonering van het recreatief gebruik en kan de druk op het middengebied verminderen.

Concreet gaat het om de volgende maatregelen:

- Ontwikkelen historische routes als recreatieve verbinding
- Reconstructie Umfassungsweg (Petzhöld)
- Ontwikkelen Nieuwe Twickeler Grensweg
- Overige verbindingen tussen stad en landschap
- Ontwikkelen recreatieve voorzieningen

Historische routes

Van oudsher is het hart van het landgoed verbonden met de omliggende kernen van Almelo, Borne, Hengelo en Delden. Voor een deel zijn deze historische verbindingen nog herkenbaar en/of functioneel in het huidige landschap aanwezig. Anderen zijn verdwenen of verstoep. Deze historische routes kunnen worden ontwikkeld tot aantrekkelijke en herkenbare recreatieve verbindingen. Bij de realisatie hiervan kan aansluiting worden gevonden bij andere (lopende) projecten en programma's zoals de Groene Poort en het A1 programma. Gedacht wordt aan de volgende verbindingen:

Richting Almelo

(Twickelerlaan – Schievenweg – Oude Deldenseweg)

Deze route is nog grotendeels aanwezig. Alleen ter hoogte van het knooppunt Azelo (A1/A35) wordt ze onderbroken. Hier wordt gestreefd naar realisatie van een onderdoorgang, zodat Almelo op een directe en aantrekkelijke manier wordt verbonden met Twickel.

Richting Borne

(Borne voetpad – Burenweg – Woolderweg)

Deze route vormt van oudsher een directe route van het centrum van Borne naar het Kasteel Twickel. De doorgaande route wordt doorsneden door het spoor. Door middel van een nieuwe fietstunnel kan deze barrière worden opgeheven. Ook het nieuwe bedrijventerrein Veldkamp wordt dankzij deze fietstunnel beter ontsloten vanuit de woonwijk 't Wensink. Door langs de Burenweg en de Woolderweg een laan te planten wordt de herkenbaarheid van de route binnen het bedrijventerrein Veldkamp en de woonwijk 't Wensink vergroot. Belangrijk knelpunt binnen de huidige route zijn de donkere lange fietstunneltjes onder de A1 en A35.

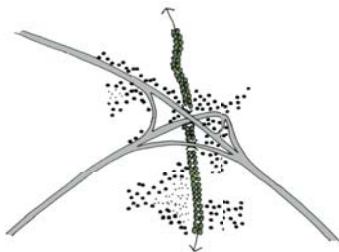
Richting Hengelo

(Hengelse straat - Deldenerstraat)

De Deldenerstraat maakt deel uit van de N346. Door profielverbreding is de oorspronkelijke laanbeplanting grotendeels verdwenen. Door de weg of de zuidelijke parallelweg van begin tot eind (centrum Hengelo) te beplanten wordt de allure van deze oude route hersteld.

Richting Beckum e.o. (Torendijk of Flierveldsweg)

Door de aanleg van het Twentekanaal zijn een aantal oude verbindingen zoals De Torendijken en de Flierveldsweg doorsneden. Gestreefd wordt naar de aanleg van een fiets/voetgangersbrug zodat één van deze routes wordt hersteld. Daardoor krijgt Delden een directe fraaie recreatieve route richting de nieuwe natuurgebieden rondom het Flierveld.

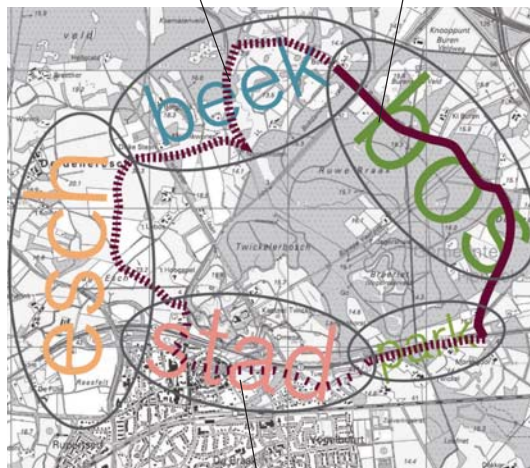
Doorsnijding knooppunt Azelo met historische route

Twickelervaat

Een andere historische route is die langs de Twickelervaat. Over gedeelten van het oude jaagpad van deze gegraven watergang kan een wandelroute worden uitgezet. Uitgangspunt bij het realiseren van een dergelijke nieuwe route is dat de kwetsbare natuurgebieden worden ontzien.

Reconstructie van oorspronkelijk trace

Bestaand trace

Nieuw trace (gewijzigd t.o.v. oorspronkelijk trace Petzhold)

Route van de Umfassungsweg door de verschillende deelgebieden.

Umfassungsweg

Omstreeks 1885 heeft de landschapsarchitect Petzold het concept van de 'Umfassungsweg' voor Twickel bedacht: een aantrekkelijke groene route die een rondje langs de belangrijkste highlights van het landgoed vormt. De Umfassungsweg is nooit in zijn geheel gerealiseerd maar delen ervan zijn in het huidige landschap nog terug te vinden (o.a. de Petzoldweg), andere delen zijn relatief eenvoudig te realiseren. Reconstructie van de Umfassungsweg kan een interessante nieuwe toevoeging aan het padennetwerk van Twickel vormen. Het vormt een 'ronde Twickel' op de overgang van park naar landschap en verbindt een aantal interessante plekken (Twickelervvaart, Azelemeren, Noordmolen, Deldeneresch, Delden). De Umfassungsweg vormt een mooi "opstappunt" voor recreanten vanuit de omliggende steden.

Twickeler Grensweg

Geïnspireerd op het concept van de Umfassungsweg wordt een nieuwe route langs de randen van het domein van Twickel ontwikkeld. Deze route zou het totale domein van Twickel kunnen omzomen.

Het meest cruciale gedeelte van het trace ligt in de overgangszone tussen stad (Hengelo/Borne) en landgoed. De nieuwe route markeert hier de overgang van stad naar Twickel (herkenbaarheid landgoed) en verbindt verschillende plekken in de stadsrandzone. Daardoor wordt een nieuwe structuur toegevoegd die een bijdrage levert aan vitalisering van de stadsrandzone en creëert daarmee een steviger draagvlak voor nieuwe recreatieve activiteiten en voorzieningen (zoals bv. de Landmarkt bij Borne).

De nieuwe route is duidelijk in het landschap herkenbaar door een onderscheidende materialisering (beplantingen (laan, boomgroepen) en/of bestratingmateriaal). De route volgt niet strak de bebouwingsranden van de omliggende kernen maar slingert juist door het overgangsgedebied; soms dicht langs de rand, soms op afstand, soms ook binnen de bebouwde kom. Met de nieuwe route wordt ook een aantal barrières overwonnen van o.a. snelweg en kanaal.

In aansluiting op het A1 programma kunnen op de kruisingen van de grensroute en stedelijke radialen, groene transferia worden ontwikkeld: opstappunten om het gebied wandelend of fietsend verder te verkennen.

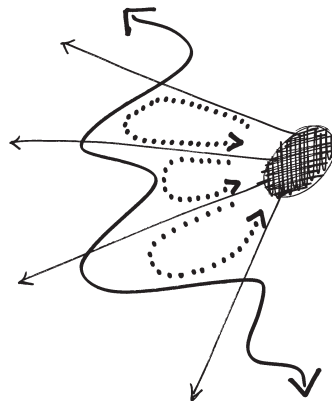
Optie A: Twickeler Grensweg uitgevoerd als laan

Optie B: Twickeler Grensweg uitgevoerd in onderscheidende bestrating en voorzien van losse boomgroepen

Twickeler Grensweg: nieuwe passage over Twentekanaal

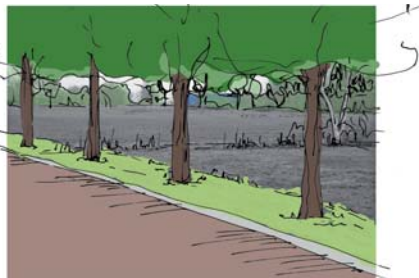
Twickeler Grensweg: in combinatie met andere verbindingen (bijv radialen vanuit Borne en Hengelo) ontstaan talloze mogelijkheden voor ommetjes

Aantrekkelijke passages van de snelweg

Twickeler Grensweg: Reconstructie van het oorspronkelijke trace van de Twickelerblokweg onder de A1 door.

Twickeler Grensweg draagt bij aan inpassing rommelige stadsranden. Boven Borne, onder Woolde

uitkijktoren

visvijver

vogelkijkhut

Restaurant met gebruik van lokale producten

Ontwikkelen verbindingen tussen stad en landschap

De relatie tussen het stedelijk gebied en het landschap kan worden verbeterd door in te zetten op betere, en meer aantrekkelijke (groene) routes tussen stad en landgoed. Hiervoor kunnen bijvoorbeeld bestaande verbindingen worden opgepakt (zoals de radialen bij Borne), maar ook nieuwe verbindingen worden gemaakt in de vorm van informele voetpaden (zoals bij Woolde, Hengelo)

Recreatieve voorzieningen

Met name in de stadsrandzone tussen landgoed en stedelijk gebied liggen kansen voor het ontwikkelen van aantrekkelijke voorzieningen die de recreatieve betekenis van het gebied versterken.

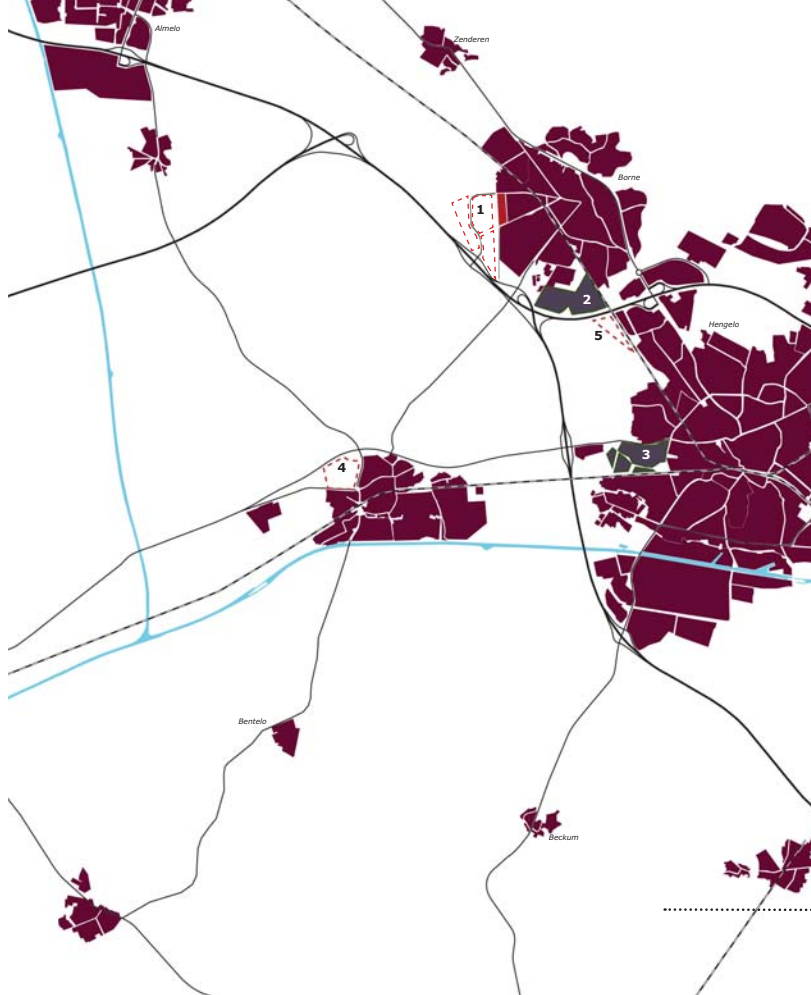
Eenzijds gaat het om bescheiden voorzieningen zoals een uitkijktoren, een vogelkijkhut, visvijver en parkeervoorzieningen. Deze initiatieven kunnen worden uitgevoerd door Twickel of lokale overheden.

Anderzijds gaat het om meer grootschalige voorzieningen dat duurzaam innovatief ondernemerschap van derden vereist, zoals horeca, hoevelogies en stadslandbouw. Doordat de toegankelijkheid van het gebied voor recreanten wordt vergroot (d.m.v. Grensweg, historische routes) ontstaat er een gunstige uitgangspositie voor ondernemers die hierin willen investeren. Bij het beoordelen van nieuwe initiatieven op Twickel zou ingezet moeten worden op 'passende' recreatievormen. Dit betekent vormen van recreatie die aansluiten bij het karakter van het gebied (kleinschalig, agrarisch, inspelend op landgoedkarakter, kwalitatief hoogwaardig).

Versterking van de recreatieve betekenis van de randzone, het ontwikkelen van de nieuwe grensweg en het sterker profileren van de stedelijke radialen sluiten goed aan bij de structuurvisie van de gemeenten Borne en Hengelo en het programma Groene Poort.

Ontwikkelen informele voetpaden door de velden en ontwikkelen groene stadsrand nabij Woolde

VORMGEVEN RANDZONE STAD EN LANDGOED

In de stadsrandzone ligt een belangrijke opgave in het verbeteren van de kwaliteit van een aantal randen. Daarnaast is er sprake van een aantal lopende ontwikkelingen dat zal leiden tot veranderingen in de randzone.

Lopende ontwikkelingen

Met betrekking tot de lopende ontwikkelingen wordt ingezet op een goede landschappelijke inpassing hiervan. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het bedrijventerrein Veldkamp bij Borne en het Gezondheidspark bij Hengelo. Ingezet wordt op het creëren van aantrekkelijke en hoogwaardige randen richting het landgoed. (hoogwaardige architectuur, voldoende landschappelijke beplanting) Tevens wordt ingezet op het vormgeven van aantrekkelijke routes tussen stad en landschap.

Reeds gemaakte reserveringen voor nieuwe ontwikkelingen

Naast deze al min of meer concrete ontwikkelingen speelt er op een aantal locaties het feit dat er reserveringen voor toekomstige uitbreidingen zijn gedaan. Voorbeelden hiervan zijn het Raesfelt bij Delden, de bedrijventerreinen 't Oldhof en De Kluit bij Borne en de ontwikkeling rond een eventuele voorstadhalte bij bedrijventerrein Westermaat / A1 in Hengelo. Definitieve besluitvorming over de ontwikkeling van deze locaties is nog niet genomen en zal mede moeten plaatsvinden op basis van een reële verkenning van nut en noodzaak.

Van deze ontwikkelingen zou voorts bezien moeten worden of ze op een dusdanige wijze vormgegeven kunnen worden dat ze een bijdrage leveren aan een verbetering van de kwaliteit van de overgang tussen stad en landgoed. Indien dit het geval is moeten deze kansen optimaal worden benut.

Toekomstige ontwikkelingen

Voor wat betreft nieuwe ontwikkelingen in de stadsrand wordt ingezet op het principe niet verder ontwikkelen van grootschalige nieuwbouw voor wonen en/of werken op het grondgebied van Twickel. De maatregelen die worden genomen in het kader van de ontwikkelingsvisie zetten in op een duurzame afronding en kwalitatief hoogwaardige inrichting van de overgangszone tussen stad en landgoed.

Landschappelijke inpassing
lopende ontwikkelingen

Landschappelijke inpassing
mogelijke ontwikkelingen

- 1 bedrijventerrein 't Oldhof en De Kluit
- 2 nieuw bedrijventerrein Veldkamp
- 3 gezondheidspark
- 4 reservering woningbouwlocatie 't Raesfelt
- 5 reservering bedrijfslocatie omgeving voorstadhalte

INPASSING GROTE INFRASTRUCTUUR

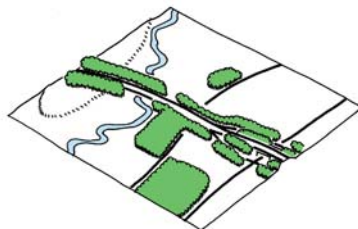
Twickel wordt langs de randen doorsneden door de snelwegen A1 en A35. De knooppunten die beide snelwegen met elkaar verbinden bevinden zich ten noorden van Azelo (knooppunt Azelo) en ten zuiden van Borne (knooppunt Buren). Snelwegen en knooppunten vormen zowel visueel als functioneel belangrijke obstakels in de verbinding tussen stad en landgoed.

Tussen de kern van het landgoed en Delden ligt de N346. Deze provinciale weg doorsnijdt de oorspronkelijk nauwe relatie tussen Delden en Twickel.

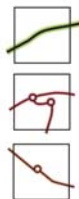
Inpassing snelwegen

Het uitgangspunt voor de landschappelijke inpassing van de snelwegen is het versterken van de groenstructuren in de directe omgeving van de wegen en deze zo ver mogelijk door te trekken. Door juist de doorlopende landschappelijke structuren te benadrukken wordt de weg ondergeschikt gemaakt aan het omliggende landschap, zonder deze te willen camoufleren of in te pakken. Dit betekent dat plaatselijk beplantingen (schaamgroen) in de lengterichting van de weg worden verwijderd en ook ter plekke van op- en afritten beplantingsstructuren worden aangepast. Vanuit het omliggende landschap wordt de weg daarmee minder een visuele barrière en ook vanaf de weg is meer te zien van de variatie van het landschap.

huidig

- snelweg zwaar beplant, landschappelijke structuren worden doorsneden
- geen zichten vanaf de weg over het landschap

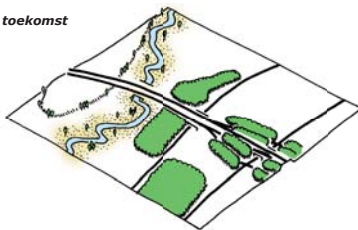

Inpassing A1/A35

Inpassing N346

Inpassing nieuwe infrastructuur
- randweg Borne

toekomst

- doorlopende landschappelijke structuren (bossen, enken en beekdalen)
- zichten vanaf de weg over het landschap

De functionele barrièrewerking van de snelwegen wordt zoveel mogelijk verminderd door het verbeteren van bestaande passages door ze aantrekkelijker en beter bereikbaar te maken. Daarnaast kan de barrièrewerking worden verminderd door nieuwe onderdoorgangen of overbruggingen te maken te maken op plaatsen die goed aansluiten op logische routes tussen stad en landgoed. (zie hoofdstuk 6)

Inpassing N346

De N346 vervult een belangrijke rol in de verkeersafwikkeling van het gebied. Deze functie zal de weg ook in de toekomst moeten blijven kunnen vervullen. Binnen deze randvoorwaarden worden kansen gezien voor een verbetering van de inpassing van de weg.

Voor een betere inpassing van de N346 is door Michael van Gessel een plan gemaakt dat voorzag in verdiepte aanleg van de weg, een krappere ruimtebeslag en meerdere ongelijkvloerse kruisingen. De kosten van deze, op zich breed gedragen, oplossing blijken echter te hoog om in deze vorm gerealiseerd te kunnen worden.

Voorgesteld wordt de plannen voor inpassing van de N346 te splitsen in meerdere deelprojecten en deze zo mogelijk gefaseerd uit te voeren. Daarbij is het op onderdelen mogelijk aan te haken bij andere ruimtelijke ontwikkelingen.

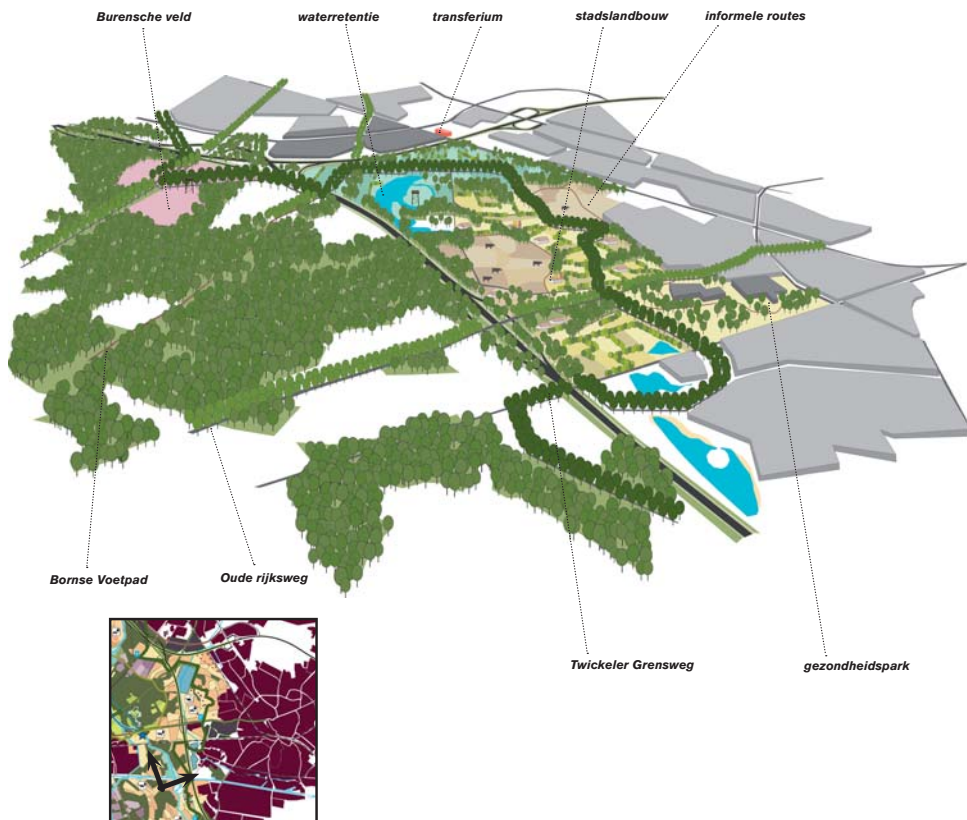
Een van de deelprojecten kan betrekking hebben op het realiseren van een tweetal rotondes en het beperken van het ruimtebeslag van de weg ter hoogte van de kruising van de N346 met de N741.

Een ander deelproject speelt rondom Carelshaven en heeft betrekking op een gecombineerde aanpak van herstel van Carelshaven, verbinding Oelerbeek-Twickelervaart, een recreatieve verbinding en het realiseren van een eco-passagie voor de EHS.

Als toevoeging op het plan van M. van Gessel wordt voorgesteld te onderzoeken of het ruimtebeslag van de weg ter hoogte van de Carelshaven kan worden verkleind door het realiseren van een rotonde in plaats van de huidige kruising met verkeerslichten. (zie ook hoofdstuk 6)

Nieuwe infrastructuur

Voor nieuwe infrastructuur geldt dat ze op een zorgvuldige wijze ingepast dient te worden in het landschap. Bij Borne speelt in dit verband de aanleg van de rondweg aan de westzijde van de kern. Aandachtspunten hierbij zijn het minimaliseren van de barrièrewerking door zoveel mogelijk verbindingen intact te laten, versterking van de omliggende groenstructuren en een goede landschappelijke vormgeving van de weg zelf. Door Atelier Overijssel is voor deze rondweg een aantal opties verkend die bij de nadere uitwerking als vertrekpunt kunnen worden genomen.

INTEGRALE GEBIEDSUITWERKINGEN

In dit hoofdstuk is voor een viertal deelgebieden een integrale uitwerking gemaakt. De uitwerkingen laten zien hoe de verschillende thema's (zoals behandeld in de vorige hoofdstukken) op elkaar worden afgestemd en samen een meerwaarde creëren.

De uitwerkingen geven een impressie hoe de toekomstige situatie er zou kunnen zien. Het zijn nadrukkelijk geen blauwdrukken van de toekomstige situatie.

Gebiedsuitwerkingen Woolde.

Twickeler Grensweg

Duidelijk zichtbaar is de laanbeplanting van de Grensweg die door de stadsrandzone van Hengelo en Borne slingert. De Grensweg vormt een herkenbaar element, die het domein van Twickel markeert. Daarmee draagt de Grensweg bij aan de herkenbaarheid van het landgoed in de stadsrand. De Grensweg vormt een aantrekkelijke route die diverse attractieve punten met elkaar verbindt, zoals een nieuwe vogelkijkhut in het Burensche Veld, de uitkijktoren in het waterretentiegebied en het nieuwe stadslandbouwbedrijf in Woolde. De te ontwikkelen voorstadhalte nabij het spoor en de A1 wordt ook aangesloten op de Grensweg. Hier wordt een transferium ontwikkeld waar men fietsen kan huren om vervolgens Twickel te verkennen.

Historische routes

Haaks op de Grensweg staan de historische routes van Borne en Hengelo richting Twickel. (Deldensestraat, Bornsevoetpad en Oude Rijksweg Delden-Hengelo) Door middel van laanbeplanting is de herkenbaarheid van deze routes versterkt. De historische routes vormen aantrekkelijke en directe verbinding tussen Borne, Hengelo en Twickel. Samen met de Grensweg vormen ze een netwerk van formele routes waarin lange en korte ommetjes mogelijk zijn.

Overige routes

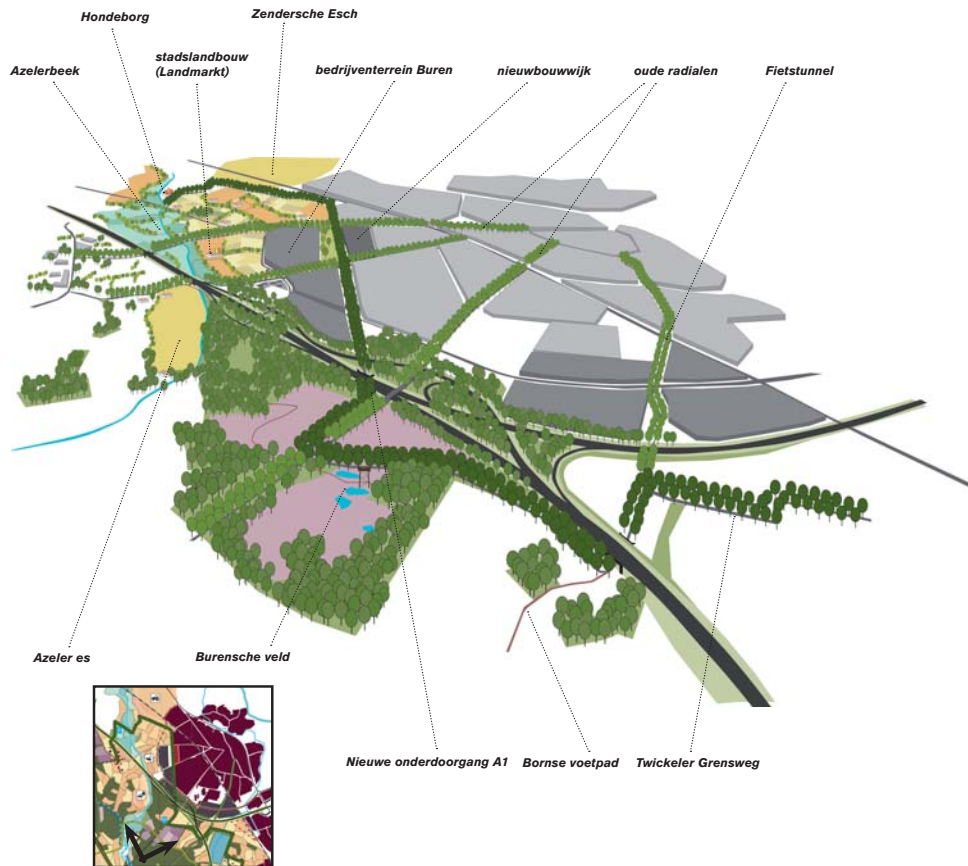
Het formele route netwerk wordt aangevuld met een stelsel van smalle onverharde voetpaden door de velden. Vanuit de woonwijken strekken deze paden zich uit over het gebied en maken het mogelijk het gebied van "binnenuit" te ontdekken.

Landschap

De kleinschaligheid van het kampen- en beekdallandschap wordt versterkt door de aanplant van singels op kavelgrenzen en wegen. Deze singels dragen ook bij aan de inpassing van bedrijventerreinen aan de randen van het gebied.

Landbouw

Binnen het gebied bevindt zich een tweetal open gebieden, hier ligt het primaat op landbouw. De ligging nabij de stad biedt kansen voor stadslandbouw. Hier worden dagrecreatieve voorzieningen, horeca en verkoop van lokale producten gecombineerd met de landbouwfunctie. De ligging nabij het gezondheidspark van Hengelo biedt wellicht extra kansen voor het ontwikkelen van een zorgboerderij.

Gebiedsuitwerking Stadsrand Borne

Twickeler Grensweg

De grensweg slingert door de stadsrandzone van Borne. Het trace loopt door verschillende landschappen: het rijgt als het ware diverse landschapstypen aaneen: Azelerbeek, Kampenlandschap, Zendersche es, Bedrijventerrein Buren en heideveld Burensche veld. De route loopt langs diverse attractieve punten: de voormalige havezathe Hondeborg, een nieuw dorpspark en de vogelkijkhut in het Burensche veld. Ook de nieuwe Landmarkt waar lokale landbouwproducten worden verkocht ligt op enige afstand van de Grensweg. Ter hoogte van het knooppunt Buren is ten behoeve van de grensweg een nieuwe onderdoorgang gemaakt onder de A1. Een oude historische lijn (de Twickeler Blokweg) wordt daarmee hersteld. De grensweg draagt bij aan de inpassing van het toekomstige bedrijventerrein Buren. Het vormt een groene grens tussen de woonwijken en het nieuwe bedrijventerrein.

Oude radialen

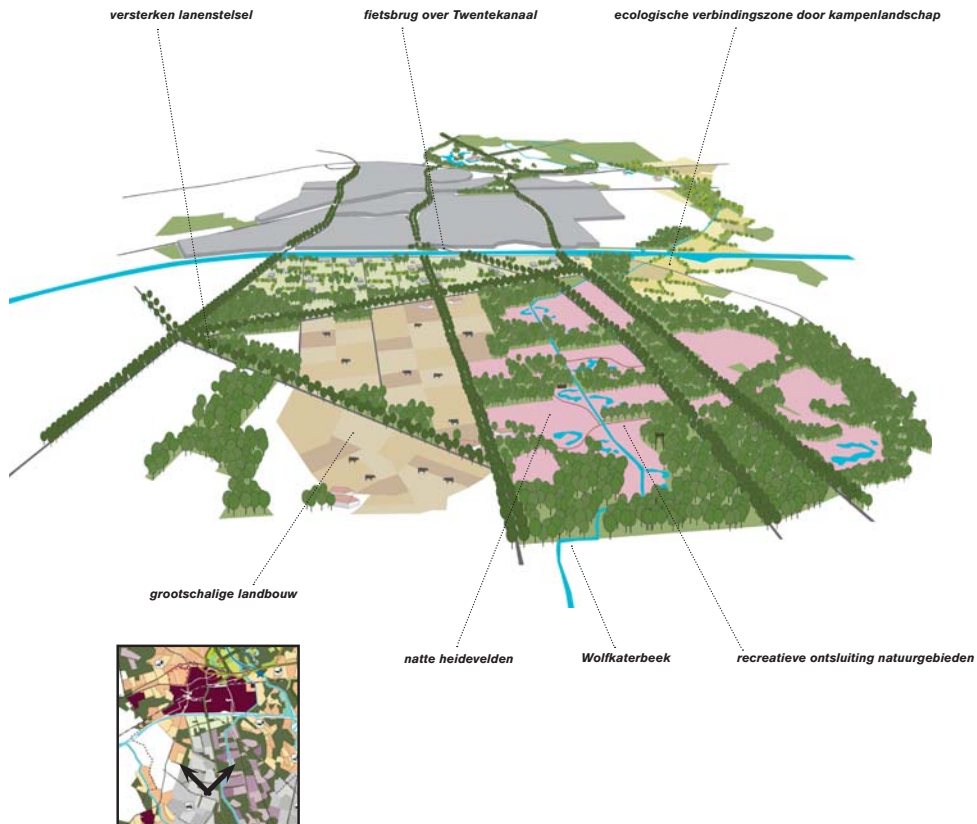
De oude radialen vanuit Borne richting Twickel worden beplant waardoor de herkenbaarheid en aantrekkelijkheid van deze oude routes wordt versterkt. Met een nieuwe fietstunnel onder het spoor is het Borne voetpad doorgetrokken tot aan het centrum en is de oorspronkelijke situatie hersteld.

Landschap

De kleinschaligheid van het kampenlandschap wordt versterkt door de aanplant van singels op kavelgrenzen, langs wegen en rondom erven. De grote escomplexen van de Azeler Es en de Zendersche Esch zijn herkenbaar als grote open ruimten omgeven door verdichte randen. Het dal van de Azelerbeek wordt vernet en beplant met elzen en meidoornsingels. Rondom het bestaande natuurgebied het Burensche veld wordt nieuwe natuur ontwikkeld in de vorm van natte heide.

Inpassing infrastructuur

De aaneengesloten beplanting langs de A1 wordt deels verwijderd. Daarvoor in de plaats worden landschapsstructuren zoals bossen, beekdalen en lanen aan weerszijde van de snelweg voortgezet. Het landschap loopt daardoor aan beide zijde van de snelweg door en tegelijkertijd krijgt de automobilist meer zicht op het omliggende landschap. Bij een toekomstige ontwikkeling van een rondweg aan de noordwestkant van Borne is het zaak dat deze rondweg niet een extra barrière vormt tussen Borne en het buitengebied. De oude radialen en de Grensweg dienen op een aantrekkelijke manier te worden gekruist.

Gebiedsuitwerking Delden Zuid

Ecologische verbindingzone

Ten behoeve van de ecologische verbindingzone wordt voorgesteld binnen het landschap van de jonge heideontginning nieuwe natuur te realiseren in de vorm van natte heidevelden.

Binnen de nieuwe natuurgebieden blijft de rationele opzet van het heideontginnenlandschap herkenbaar. De Wolfkaterbeek wordt verlegd en stroomt door het nieuwe heidegebied.

Binnen het Kampenlandschap vormt het versterken van de kleinschaligheid en het behoud van de agrarische karakteristiek het uitgangspunt bij het vormgeven van de ecologische verbindingzone. Door middel van brede groensingels en akkerrandenbeheer wordt de ecologische verbinding gerealiseerd.

In het Twentekanaal zijn uitreepplaatsen voor wild aangebracht.

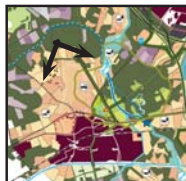
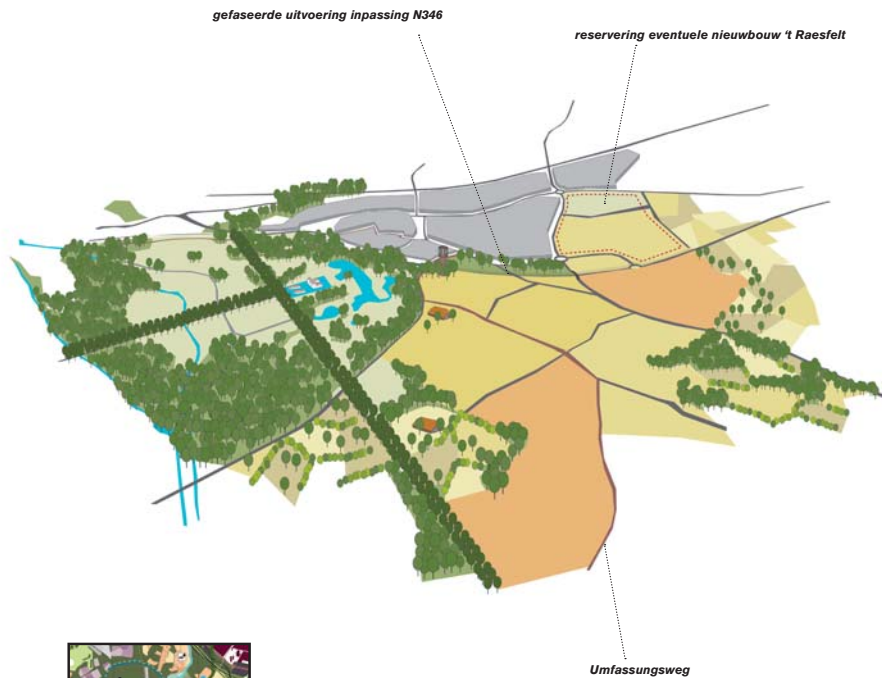
Grootschalige landbouw

Ten westen van de Torendijk is het jonge heideontginnenlandschap gedeeltelijk opgeschoond van kleine losse landschapselementen. Tegelijkertijd is het lanenstelsel versterkt. Daardoor zijn er grote aangesloten open gebieden ontstaan die ruimte bieden voor grootschalige melkveebedrijven.

Recreatie

Over het Twentekanaal wordt een nieuwe voetgangers/fietsbrug gemaakt die Delden een korte en aantrekkelijke verbinding geeft met het gebied ten zuiden van het Kanaal. Met deze brug wordt een oude route hersteld tussen Delden/Twicken en Beckum: de Flierveldweg

Nieuwe natuurgebieden worden gedeeltelijk ontsloten door middel van onverharde voetpaden, daarnaast wordt de natuur beleefbaar gemaakt doormiddel van vogelkijkhutten en een uitkijktoren.

Gebiedsuitwerking Delden Noord

N346

Het plan voor de inpassing van de rondweg om Delden zoals opgesteld door Michael van Gessel wordt gefaseerd uitgevoerd. Door het aanpassen van het knooppunt, het verdiept aanleggen van de rondweg en het reconstrueren van oude routestructuren wordt de historische relatie tussen Delden en het kasteelpark en de Deldener Esch hersteld.

Umfassungsweg

De Umfassungsweg over de Deldedener Esch wordt gereconstrueerd.

Woonwijk 't Raesfelt

De eventuele bouw van een woonwijk op 't Raesvelt dient een bijdrage te leveren aan een verbetering van de kwaliteit van de overgang tussen stad en landgoed. Dit betekent dat een groen woonlandschap wordt gecreëerd waarbij het ontwikkelen van groenstructuren en routes een integraal onderdeel vormt van het plan.

